

Demokrasi Bağlamında Parlamentolardaki Kadın Temsilinin Karşılaştırmalı Bir Analizi¹

Muhammed Ramazan DEMİRCİ¹, Hüseyin BAL²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, Alucra Turan BULUTCU MYO, muhammedramazan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6726-7370

²Prof. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İİBF, huseyinbal@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6946-9219

Öz: Bu çalışma, kadınların parlamentolardaki temsiliyeti ile demokratikleşme süreçleri arasındaki ilişkiyi araştırmakta ve farklı demokratik bağlamlarda kadınların siyasi katılımını etkileyen başlıca faktörleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Analiz, 2000-2020 yılları arasında 142 ülkeden elde edilen verilere dayanarak, demokrasi seviyeleri, demokrasi deneyiminin uzunluğu, ekonomik gelişmişlik, seçim sistemleri, cinsiyet kotaları ve hükümet sistemleri gibi değişkenler üzerine odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında üç model kullanılmıştır: Birinci model tüm ülkeleri kapsamına alırken, ikinci model yüksek demokrasi seviyesine sahip ülkelere, üçüncü model ise düşük demokrasi seviyesindeki ülkelere odaklanmaktadır. Çalışma, bu değişkenlerin kadın temsiliyeti üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla STATA yazılımı kullanılarak Sıradan En Küçük Kareler (OLS), Robust OLS ve Maksimum Olabilirlik Tahmini (MLE) yöntemleriyle analiz edilmiştir. Bulgular, kadınların parlamentolardaki temsiliyeti ile ülkenin demokrasi düzeyi, ekonomik gelişmişliği ya da hükümet sistemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, cinsiyet kotası uygulayan ülkelerde hem Model 1 hem de Model 3'te kadın temsili ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, nispi temsil seçim sistemlerinin, Model 1 ve Model 2'de kadın temsiliyeti üzerinde kayda değer bir etki yarattığı görülmektedir. Bu sonuçlar, demokratikleşmenin tek başına siyasal temsilde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama noktasında yeterli olmadığını, ancak cinsiyet kotası ve seçim sistemleri gibi kurumsal düzenlemelerin kadınların parlamentolarda temsiliyetini teşvik etmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu çalışma, toplumsal cinsiyet temsili ile demokrasi arasındaki etkileşimlere ilişkin ampirik bulgular sunarak, mevcut literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca, kadınların siyasal karar alma süreçlerindeki rollerini güçlendirmeyi hedefleyen politika yapıları için değerli içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Temsili, Demokrasi, Cinsiyet Kotaları, Seçim Sistemleri, Siyasi Katılım

Jel Kodları: D72, H10, J16

Atıf: Demirci, M. R. & Bal, H. (2025). Demokrasi bağlamında parlamentolardaki kadın temsiliinin karşılaştırmalı bir analizi. *Fiscaeconomia*, 9(Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 1-37. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1608567>

Geliş Tarihi: 27.12.2024
Kabul Tarihi: 07.04.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

A Comparative Analysis of Women's Representation in Parliaments in the Context of Democracy

Abstract: This study investigates the relationship between women's representation in parliaments and democratization processes, aiming to identify the key factors influencing women's political participation in different democratic contexts. The analysis focuses on variables such as levels of democracy, the duration of democratic experience, economic development, electoral systems, gender quotas, and government systems, based on data from 142 countries between 2000 and 2020. Three models were employed in the study: the first model includes all countries, the second focuses on countries with high levels of democracy, and the third examines countries with low levels of democracy. To assess the effects of these variables on women's representation, the study employs Ordinary Least Squares (OLS), Robust OLS, and Maximum Likelihood Estimation (MLE) methods using STATA software. The findings reveal no statistically significant relationship between women's parliamentary representation and a country's level of democracy, economic development, or

¹ Bu çalışma, Muhammed Ramazan DEMİRCİ tarafından Prof. Dr. Hüseyin BAL danışmanlığında hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

government system. However, a positive and significant relationship between gender quotas and women's representation is observed in both Model 1 and Model 3. Additionally, proportional representation electoral systems demonstrate a notable effect on women's representation in Model 1 and Model 2. These results indicate that democratization alone is insufficient to achieve gender equality in political representation, but institutional arrangements, such as gender quotas and electoral systems, play a crucial role in promoting women's parliamentary representation. This study provides empirical findings on the interactions between gender representation and democracy, contributing significantly to the existing literature. Furthermore, it offers valuable insights for policymakers aiming to strengthen women's roles in political decision-making processes.

Keywords: Women's Representation, Democracy, Gender Quotas, Electoral Systems, Political Participation

Jel Codes: D72, H10, J16

1. Giriş

Kadınların siyasi katılımı ve temsiliyeti, modern demokrasilerin evriminde önemli bir tartışma konusu olmuştur. Tarihsel olarak, demokratik süreçlerin gelişiminde kadınlar, vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmış ve siyasi arenadan dışlanmışlardır (Alexander & Andersen, 1993; Sanbonmatsu, 2002). Bu durum, kadınların siyasal haklardan dışlanarak yurttaşlık statülerinin eksik bırakıldığı, ikinci sınıf vatandaşlar olarak algılandıkları ve seçim süreçlerinden dışlanmalarının normal karşılandığı bir ortamın oluşmasına neden olmuştur (Demirci, 2023). Antropolojik ve sosyolojik bakış açıları, kadınların kırılgan, duygusal ve yönlendirilebilir varlıklar olarak tasvir edilmesi ve aile biriminin çıkarlarının kamusal alanda erkekler tarafından temsil edilmesi gibi ön yargılara dayanan bu dışlanmanın kökenlerini açıklamaktadır (Chafetz & Dworkin, 1987).

Bu açıdan değerlendirildiğinde kadınların siyasi temsiliyeti, modern demokrasilerin gelişiminde ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin tesis edilmesinde kilit bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Mechkova vd., 2022). Demokratik rejimlerin katılımcı ve kapsayıcı yapısı, tüm bireylerin eşit temsiline olanak tanıma hedefini taşıırken, kadınların siyasi süreçlerde yeterince temsil edilmemesi, bu rejimlerin demokratik meşruiyeti ve kalitesini sorgulanır hale getirmektedir (Phillips, 1991). Kadınların yasama organlarındaki eksik temsili, yalnızca karar alma süreçlerindeki çeşitliliği artırmakla kalmamakta, aynı zamanda demokrasinin yapısal eksikliklerini de gözler önüne sermektedir. Küresel ölçekte kadınların parlamentolardaki temsil oranı hala ideal seviyelerin çok altındadır; bu durum, demokrasinin kapsayıcılık ve eşitlik ilkelerine dair önemli soru işaretlerini gündeme getirmektedir.

Kadınların parlamentolardaki temsiliyeti, yalnızca demokratik bir işlev olmanın ötesinde, siyasi, ekonomik ve kültürel yapılar tarafından şekillenen karmaşık bir süreçtir. Literatürdeki bulgular, ekonomik gelişmişlikten ziyade, cinsiyet kotaları (Waylen, 2006; Tripp & Kang, 2008; Bush, 2011), seçim sistemleri (Paxton, 1997; Kenworthy & Malami, 1999; Matland, 1998; Norris, 2004; Krook, 2018; Schmidt, 2008) ve hükümet yapıları (Reynolds, 1999) gibi siyasi ve kurumsal faktörlerin, kadınların siyasi katılımını belirleyen esas unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet kotalarının uygulanması, kadınların siyasal arenada daha geniş bir temsile sahip olmalarını sağlamak için kritik bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Kadınların parlamentolarda temsili, yalnızca sayısal bir mesele olmaktan öte, siyasal eşitliğin gerçekleştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ve kadınların siyasal karar alma süreçlerine katılımını artırarak toplumun daha kapsayıcı bir yönetime kavuşması açısından da hayati bir öneme sahiptir. Kadınların yasama süreçlerine katılımı, siyasal gündemin dönüşmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda eşitlikçi politikaların geliştirilmesine ve uygulanmasına katkıda bulunur. Bu durum, toplumsal normların dönüşümünü hızlandırarak kadınların özgürlük ve hak taleplerinin kurumsal düzeyde tanınmasına ve güçlenmesine de olanak tanımaktadır. Ancak, demokrasinin kadın temsili

üzerindeki etkisine ilişkin yapılan araştırmalar çelişkili sonuçlar sunmaktadır. Bazı çalışmalar, demokratik süreçlerin kadınların siyasi katılımını olumlu yönde etkilediğini öne sürerken, diğer bazı çalışmalar ise demokratikleşmenin her zaman kadınlar için olumlu sonuçlar doğurmadığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, kadınların parlamentolardaki temsili ile demokrasinin derinleşmesi arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir biçimde analiz etmektir. Bu çerçevede, demokratik değerlere sahip ülkelerin kadınların siyasi temsili üzerindeki etkileri ele alınmakta ve bu etkilerin cinsiyet kotaları ile seçim sistemleri gibi yapısal unsurlarla nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu incelenmektedir. Ayrıca, yüksek ve düşük demokrasi düzeyine sahip ülkeler arasında kadınların siyasi temsiliyetini artıran faktörlerin farklılık gösterip göstermediği araştırılmakta ve bu faktörlerin etki düzeyleri karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmektedir.

Çalışma, 2000-2020 yılları arasında 142 ülkenin verilerini kullanarak, kadınların parlamentolardaki temsiline etki eden yapısal faktörleri kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Bağımsız değişkenler arasında, ülkelerin demokrasi seviyeleri, ekonomik gelişmişlik düzeyleri, kadınların oy kullanma ve ulusal seçimlere katılma hakkını elde ettikleri yıllar, hükümet sistemleri, seçim sistemleri ve cinsiyet kotaları yer almaktadır. Çalışmanın analizinde, ülkelerin demokrasi düzeylerinin kadın temsili üzerindeki etkisi üç farklı model aracılığıyla test edilmiştir: Birinci model, 142 ülkenin tamamını kapsamakta; ikinci model, yüksek demokrasi seviyesine sahip 69 ülkeyi; üçüncü model ise düşük demokrasi seviyesine sahip 73 ülkeyi kapsamaktadır.

Bu çalışma, kadınların parlamentolardaki temsiline etki eden faktörlerin yalnızca demokrasi düzeyi ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda kurumsal yapılar ve siyasi mekanizmaların da belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, kadın temsiliyeti üzerine geliştirilecek politikaların etkinliğini artırmak amacıyla, bu faktörlerin daha derinlemesine ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

2. Demokrasi, Demokratikleşme ve Kadın Temsiliyeti: Kavramsal ve Kuramsal Bir Değerlendirme

Demokrasi, siyasal meşruiyetini halkın yönetime katılımı ve karar alma süreçlerine doğrudan ya da dolaylı olarak etkide bulunabilmesi üzerinden temellendiren bir yönetim biçimi olarak kabul edilmektedir. Ancak demokratik sistemlerin normatif idealleri ile tarihsel ve güncel pratikleri karşılaştırıldığında, siyasal temsiliyet yapılarının toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yeniden ürettiği ve kadınların siyasal karar alma mekanizmalarına erişimini yapısal olarak sınırlandırdığı görülmektedir (Krook & Mackay, 2011).

Kadınların siyasal temsili, farklı demokrasi kuramları çerçevesinde ele alınmış ve her kuramsal yaklaşım, kadınların siyasal katılımı ile temsiliyetine ilişkin farklı normatif önermeler geliştirmiştir. Demokrasi teorisinin merkezinde yer alan siyasal katılım ve temsiliyet meseleleri, sadece yurttaşların hukuki ve kurumsal çerçevede siyasal süreçlere dâhil olma kapasiteleriyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda bu süreçlerin toplumsal yapı, güç ilişkileri ve kurumsal pratiklerle nasıl şekillendiği sorunsalıyla da doğrudan bağlantılıdır. Siyasal temsiliyetin toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alınması, kadınların siyasal süreçlere katılımının yalnızca hukuki ve anayasal güvencelerle belirlenmediğini, aksine, bu güvencelerin uygulanabilirliği ve etkinliğinin, yapısal eşitsizliklerin dönüştürülme kapasitesiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Klasik liberal demokrasi anlayışı, bireysel hakların korunması, hukukun üstünlüğü ve serbest seçimler gibi temel ilkeler çerçevesinde siyasal katılımı anayasal güvenceler ve seçim süreçleri üzerinden değerlendiren bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, siyasal alanın tarafsız, cinsiyet körü ve eşit erişime açık olduğu varsayımı üzerine inşa edilmekte olup, bireysel hakların yasal düzeyde tanınmasının demokratik katılım için yeterli bir koşul olduğu fikrini temellendirmektedir. Ancak liberal demokrasi kuramının biçimsel eşitlik anlayışı, siyasal alanın toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler doğrultusunda nasıl şekillendiğini göz ardı etmekte ve kadınların siyasal temsiliyetine dair süregelen yapısal kısıtları yeterince dikkate almamaktadır (Pateman, 2018). Siyasal karar alma süreçlerinin

erkek egemen normlar ve kurumsal mekanizmalar üzerinden inşa edilmesi, kadınların temsiliyetini şekillendiren belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmakta ve kadınların demokratik süreçlere fiili katılımının önündeki engelleri görünmez kılmaktadır.

Buna karşılık, radikal demokrasi ve müzakereci demokrasi yaklaşımları, siyasal katılımı yalnızca formel süreçlerle sınırlı bir olgu olarak ele almamakta, demokratik temsiliyetin genişletilmiş ve kapsayıcı mekanizmalar aracılığıyla güçlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Mouffe, 2005). Radikal demokrasi kuramı, siyasal alanın heterojen yapısını ve farklı toplumsal grupların temsiliyetini merkeze alarak, kadınların siyasal katılımının yalnızca hukuki ve kurumsal çerçevede değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlarıyla da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, demokratik süreçlerin yalnızca oy verme ve aday olma hakkı gibi formel mekanizmalarla değil, aynı zamanda toplumsal hareketler, katılımcı demokrasi pratikleri ve kamusal tartışmalar aracılığıyla da yeniden yapılandırılması gerektiğini ileri sürmektedir.

Benzer şekilde, müzakereci demokrasi anlayışı da demokratik katılımın yalnızca çoğunluk ilkesine dayalı bir temsiliyet sisteminden ibaret olmadığını, kapsayıcı ve eşitlikçi bir kamusal alanın inşasıyla mümkün hale geleceğini öne sürmektedir (Habermas, 1996). Bu bağlamda, kadınların siyasal temsiliyeti meselesi, yalnızca parlamentolardaki kadın milletvekili oranlarına indirgenemez; aksine, karar alma süreçlerinin tüm aşamalarında kadınların aktif olarak yer almasını sağlayan demokratik mekanizmalar geliştirilmelidir. Dolayısıyla, demokratik kuramlar çerçevesinde kadınların siyasal temsiliyeti meselesi ele alındığında, formel eşitlik anlayışının ötesine geçerek, demokratik süreçlerin yapısal olarak nasıl dönüştürülebileceğine odaklanan daha bütüncül yaklaşımlar benimsenmelidir.

Feminist siyaset kuramcıları, demokrasinin tarafsız ve cinsiyetsiz bir yönetim biçimi olmadığına dikkat çekerek, demokratik kurum ve süreçlerin tarihsel olarak ataerkil normlar tarafından şekillendirildiğini ve bu yapıların cinsiyetlendirilmiş iktidar ilişkilerini yeniden ürettiğini öne sürmektedir (Phillips, 1991). Liberal-demokratik sistemler, kadınların siyasal katılımına yönelik hukuki ve formel engelleri büyük ölçüde ortadan kaldırmış olmakla birlikte, siyasal temsil süreçleri toplumsal cinsiyete dayalı yapısal eşitsizlikler tarafından belirlenmeye devam etmektedir. Bu durum, demokratikleşme ile cinsiyet eşitliği arasındaki ilişkinin doğrudan ve kendiliğinden ilerleyen bir süreç olmadığını, aksine kapsamlı kurumsal reformlar ve toplumsal dönüşümler gerektirdiğini göstermektedir.

Feminist demokrasi teorileri, siyasal katılımı yalnızca seçim süreçleri ile sınırlandıran liberal temsil anlayışını eleştirerek, kadınların siyasal karar alma süreçlerine etkin ve dönüştürücü bir biçimde katılımını sağlayacak yapısal mekanizmaların inşasını zorunlu görmektedir (Lovenduski, 2005). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyete duyarlı politika yapımı, kota uygulamaları, parti içi dönüşüm süreçleri ve kadın liderliğini teşvik eden siyasal stratejiler, demokratik süreçlerin yalnızca biçimsel eşitlik ilkeleri çerçevesinde değil, aynı zamanda fiili temsiliyet ve katılım ekseninde yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla, demokrasinin kapsayıcılığı ve meşruiyeti, yalnızca bireysel hakların tanınmasıyla değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yapısal olarak dönüştürmeye yönelik politikalarla da doğrudan ilişkilidir (Waylen, 2017). Demokratik sistemlerin sürdürülebilirliği açısından, siyasal temsil süreçlerinin erkek egemen normlardan arındırılması ve kadınların siyasal karar alma mekanizmalarına aktif katılımının kurumsal güvence altına alınması, demokratikleşmenin derinleşmesi açısından kritik bir gereklilik olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Demokratikleşme süreçleri, siyasal katılımın genişletilmesi ve temsiliyetin çoğullaştırılması ile yakından ilişkilidir. Ancak, demokratikleşmenin normatif olarak öngördüğü katılım ve eşitlik ilkeleri ile siyasal yapılar içinde fiilen ortaya çıkan temsiliyet pratikleri arasında önemli bir farklılık gözlemlenmektedir (Inglehart & Norris, 2003). Kadınların siyasal temsiliyeti, yalnızca biçimsel demokratikleşme göstergeleriyle açıklanamayacak kadar karmaşık bir toplumsal ve kurumsal bağlama sahiptir. Liberal

demokrasi anlayışı, demokratikleşmeyi bireysel hak ve özgürlüklerin kurumsallaşması çerçevesinde ele alırken, bu yaklaşım kadınların siyasal temsiline yönelik yapısal engellerin dönüşümünü yeterince dikkate almamaktadır. Nitekim, birçok liberal demokratik sistemde anayasal eşitlik normları benimsenmiş olmasına rağmen, kadınların parlamentolardaki temsili genellikle düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu durum, demokratikleşme ile kadın temsili arasında doğrudan bir nedensellik ilişkisi olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir.

Sonuç olarak, demokrasi, yalnızca siyasal ve hukuki bir sistem olmanın ötesinde, toplumsal yapıları, normları ve ilişkileri dönüştüren dinamik bir rejim olarak ele alınmalıdır. Demokratikleşme süreçlerinin derinliği ve sürdürülebilirliği, yalnızca seçimlerin düzenli aralıklarla gerçekleştirilmesi veya anayasal güvencelerin tesis edilmesi ile değil, aynı zamanda toplumsal kapsayıcılığın ve siyasal eşitliğin ne ölçüde kurumsallaştığıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, kadınların siyasal temsiliyeti, demokrasinin yalnızca formel bir yönü olarak değil, meşruiyetinin ve katılımcılığının derinleşmesi açısından da yapısal bir gereklilik olarak değerlendirilmelidir.

3. Literatür

Kadınların yasama organlarındaki temsiliyeti, siyaset bilimi ve toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında derinlemesine incelenen ve geniş bir ilgi gören bir konudur (Weldon, 2002; Tremblay & Pelletier, 2000; Tremblay, 2007; Swers, 2005; Sanbonmatsu, 2003; Osborn, 2014; Mendelberg vd., 2014; Gwiazda, 2021; Erzeel & Celis, 2016; Curtin, 2008; Bell & Rosenthal, 2003; Chaney, 2016; Beckwith & Cowell-Meyers, 2007; Stockemer, 2015; Smith vd., 2012; Amalia vd., 2021; McDonagh, 2010; Hughes, 2011; Dassonneville & McAllister, 2018; Keser vd., 2021). Mevcut literatür, kadınların parlamentolardaki temsiliyetinin yalnızca demokratik normlar açısından değil, aynı zamanda demokratik sürecin kalitesi ve etkinliği bakımından da hayati bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede, kadınların siyasi temsiliyeti, demokrasinin katılımcılık, kapsayıcılık ve eşitlik ilkelerini ne ölçüde yerine getirdiğini değerlendiren kritik bir gösterge olarak ele alınmaktadır (Weldon, 2002; Tremblay, 2007; Osborn, 2014; Gwiazda, 2021; Keser vd., 2021; Değirmenci, 2022).

Tanımlayıcı temsil üzerine gerçekleştirilen teorik ve ampirik çalışmalar, kadınların yasama organlarındaki varlığının, yasa yapma süreçleri ve politikaların şekillendirilmesi üzerinde önemli etkiler yarattığını ortaya koymaktadır (Baldez, 2004; Childs & Lovenduski, 2013; Schwindt-Bayer & Mishler, 2005). Bu çalışmalar, kadın milletvekillerinin yasama süreçlerine katılımının yalnızca kadınlara özgü sorunların daha fazla dikkate alınmasını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda temsili demokrasinin genel kalitesini de artırdığını vurgulamaktadır (Reingold, 1992; Wangnerud, 2009; Campbell vd., 2009). Bununla birlikte, kadınların parlamentolardaki temsili üzerine yapılan araştırmaların büyük bir bölümü, bu temsiliyetin yalnızca sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi ile açıklanamayacağını, daha çok siyasi ve kültürel faktörlerle belirlendiğini öne sürmektedir (Inglehart & Norris, 2003; Kenworthy & Malami, 1999; Paxton & Kunovich, 2003; Şahin vd., 2024).

Seçim sistemlerinin ve cinsiyet kotalarının, kadınların parlamentolardaki temsili üzerindeki belirleyici rolü, birçok çalışmada vurgulanmıştır (Matland, 1998; Kunovich ve Paxton, 2005; Caul, 1999; Yalçın, 2023; Demirci, 2024). Orantılı temsil sistemine sahip ülkelerde, kadınların temsiliyet oranının daha yüksek olduğu ve bu sistemlerin, kadınların siyasete katılımını artıran bir yapı sunduğu tespit edilmiştir (Schwindt-Bayer & Mishler, 2005; Lawless, 2015). Cinsiyet kotalarının uygulandığı ülkelerde ise, kadın temsil oranının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttığı geniş bir literatürde ifade edilmektedir (Dahlerup & Freidenvall, 2005; Kittilson, 2006; Tripp, 2000; Yalçın, 2023; Demir, 2015). Bu kotalar, siyasi partilerin aday listelerine kadın adayları dahil etme zorunluluğu getirerek, kadınların parlamentolarda temsil edilmelerini kolaylaştıran etkili mekanizmalardan biri olarak kabul edilmektedir (Krook, 2009).

Demokratikleşme süreçlerinin kadınların parlamentolardaki temsili üzerindeki etkisi konusunda literatürde çeşitli tartışmalar mevcuttur. Bazı çalışmalar, demokratik süreçlerin kadınların siyasi katılımını olumlu yönde etkilediğini savunurken, diğer araştırmalar demokrasinin kadınların temsil oranı üzerinde her zaman olumlu bir etki yaratmadığını ileri sürmektedir (Paxton, 1997; Stockemer, 2011; Reynolds, 1999; Atabey & Hasta, 2018; Sumbas, 2015). Örneğin, Paxton (1997), demokrasi ile kadınların siyasi temsili arasında doğrudan bir ilişki bulunmadığını ve demokratikleşmenin her zaman kadınların temsil oranlarını artırmadığını ortaya koymuştur. Regulska (1992) ve Nechemias (1994) ise, Doğu Avrupa'daki demokratikleşme süreçlerinin, kadınların siyasi temsili üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir.

Kadınların siyasi temsiliyeti üzerinde etkili olan diğer faktörler arasında hükümet sistemleri ve ekonomik kalkınma düzeyi yer almaktadır. Literatürde, parlamenter sistemlerin başkanlık sistemlerine kıyasla kadınların temsiliyetini daha fazla desteklediği yönünde bulgular mevcuttur (Matland, 1998; Reynolds, 1999). Özellikle çok partili sistemlerin ve orantılı temsilin hâkim olduğu parlamenter sistemler, kadınların siyasi sürece katılımını teşvik eden daha kapsayıcı bir yapıya sahip olma eğilimindedir (Tremblay, 2007; Norris, 2004). Ayrıca, ekonomik kalkınma düzeyi ile kadınların temsili arasında pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiş olup, gelişmiş ülkelerde kadınların siyasi temsiliyetinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Inglehart & Norris, 2003; Kenworthy & Malami, 1999).

Bu çalışma, mevcut literatüre katkı sağlama amacıyla, kadınların parlamentolardaki temsiline etki eden yapısal faktörler ile demokratik süreçler arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir biçimde incelemeyi hedeflemektedir. Çeşitli demokratik rejimlerde kadın temsiliyetini belirleyen unsurların analizi, bu temsiliyetin yalnızca demokratik değerlerle değil, aynı zamanda kurumsal yapılarla nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu ortaya koyacaktır. Çalışmanın bulgularının, kadınların siyasi temsiliyeti üzerine geliştirilecek politika yapımcılar için önemli çıkarımlar sunması beklenmektedir.

4. Çalışmanın Veri Kaynağı ve Tasarımı

Bu çalışmada, kadınların parlamentolardaki temsili ile demokratik süreçler ve yapısal faktörler arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla, 2000-2020 yıllarını kapsayan bir veri seti kullanılmıştır. Söz konusu veri seti hem kesitsel hem de zamansal olarak geniş bir kapsam sunmakta olup, dünya genelinde 142 ülkeyi içermektedir. 2020 yılının tercih edilmesinin temel nedeni, 1997 yılında Parlamentolararası Konsey'in 161. oturumunda oylama yapılmaksızın kabul edilen Demokrasi Evrensel Bildirgesi'dir. 1997'de kabul edilen ve 1998 yılında yürürlüğe giren bu bildirme, küresel ölçekte demokrasi ve çoğulcu temsili hükümet sistemlerinin kurulmasına vurgu yapmıştır. Özellikle Bildirge'nin "Demokrasinin İlkeleri" başlıklı giriş bölümünde, "Demokrasinin başarısı, kadın ve erkeklerin eşitlik ve tamamlayıcılık içinde çalışmaları, aralarındaki farklılıklardan karşılıklı zenginleşme elde ederek toplum işlerinin yürütülmesinde gerçek bir ortaklığı gerektirir" ifadesi ile kadın ve erkek eşitliğine vurgu yapan 4. maddesi nedeniyle, 2000 yılından başlayarak 2020 yılına kadar olan süreç incelenmiştir.

Buna ek olarak, 2000-2020 yılları arasında verilerinde eksiklik olan ya da çalışmada incelenen değişkenlere ilişkin yeterli veri sağlanamayan ülkeler, analizin sağlıklı sonuçlar verebilmesi amacıyla çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmada kullanılan temel bağımlı değişken, parlamentolardaki kadın temsil oranıdır. Bağımsız değişkenler ise ülkelerin demokrasi düzeyleri, ekonomik kalkınma seviyeleri, seçim sistemleri, hükümet yapıları, cinsiyet kotaları ve kadınların seçme ve seçilme haklarını elde ettikleri yıllar gibi önemli yapısal faktörleri içermektedir.

Bu çalışmada, ülkelerin demokrasi düzeylerini belirlemek amacıyla Freedom House Demokrasi Endeksi veri kaynağı olarak kullanılmıştır (www.freedomhouse.org). Freedom House, ülkelerin demokratik yapılarını iki temel kategori altında değerlendirmektedir: Siyasal Haklar ve Sivil Özgürlükler. Bu iki endeks, ülkelerin demokrasi seviyelerinin tespiti için yaygın olarak kabul gören, güvenilir ve kapsamlı bir

veri kaynağı olarak öne çıkmaktadır. Çalışmamızda, bu veriler, ülkelerin demokratik gelişim seviyelerinin ölçülmesi ve ülkeler arası karşılaştırmaların yapılması için bir temel teşkil etmiştir. Bununla birlikte, analiz sürecinde çoklu doğrusal bağlantı sorununu minimize etmek ve çalışmanın siyasi temalı odak noktasına uygun bir değerlendirme gerçekleştirmek amacıyla yalnızca siyasal haklar bileşeni dikkate alınmıştır.

Parlamentolardaki kadın temsil oranına ilişkin veriler, Parlamentolar Arası Birlik (IPU) Veritabanı'ndan elde edilmiştir (www.ipu.org). Aynı zamanda, ülkelerin hükümet sistemlerine ve seçim sistemlerine ilişkin veriler de bu veri tabanından derlenmiştir. Bu veriler, ülkelerin seçim sistemleri ve hükümet yapılarının, kadınların siyasal süreçlere katılımı üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla kullanılmıştır. IPU, dünya genelindeki ulusal parlamentolarda kadın temsil oranlarına dair güncel ve ayrıntılı bilgiler sunarak, çalışmamızın ana bağımlı değişkeni olan parlamentolardaki kadın temsili oranının ölçümünde güvenilir bir kaynak olarak hizmet etmektedir.

Ekonomik gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde Birleşmiş Milletler İnsani Gelişmişlik Endeksi (HDI) verileri kullanılmıştır (hdr.undp.org). Bu veriler, ülkelerin ekonomik kalkınma düzeyini ölçmenin yanı sıra, ekonomik kalkınma ile kadınların siyasal temsiliyeti arasındaki ilişkiyi analiz etmek için kritik bir analitik araç sağlamaktadır.

Araştırmanın tasarımı, üç ayrı model üzerine yapılandırılmıştır. Birinci model (Model 1), 2000-2020 yılları arasında 142 ülkeyi kapsayarak kadınların parlamentolardaki temsiliyeti ile bağımsız değişkenler arasındaki genel ilişkiyi analiz etmeyi amaçlamaktadır. İkinci model (Model 2), yüksek demokrasi seviyesine sahip 69 ülkeyi inceleyerek, demokratik gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkelerde kadın temsiliyeti etkileyen unsurları değerlendirmektedir. Üçüncü model (Model 3) ise, düşük demokrasi seviyesine sahip 73 ülkeyi ele alarak, otoriter veya gelişmekte olan demokrasilerde kadın temsiliyetine etki eden yapısal faktörleri analiz etmektedir.

Modellerin analizinde parametre tahminleri için En Küçük Kareler Yöntemi (Ordinary Least Squares-OLS), Robust OLS ve Maksimum Olabilirlik Tahmin Yöntemi (Maximum Likelihood Estimation-MLE) kullanılmıştır. Bu yöntemler, bağımlı değişken olan parlamentolardaki kadın temsili oranının, bağımsız değişkenlerle ilişkisini tespit etmek amacıyla kullanılan temel istatistiksel tekniklerdir. STATA yazılımı kullanılarak gerçekleştirilen analizler, değişkenler arasındaki ilişkileri test etmek ve elde edilen sonuçların güvenilirliğini sağlamak için uygulanmıştır. Ayrıca, OLS yönteminin varsayımlarını kontrol etmek amacıyla diagnostik testler yapılmış ve gerektiğinde robust modeller devreye sokulmuştur.

Bu metodolojik yaklaşım, farklı demokratik yapılar altında kadın temsiliyetine etki eden faktörleri ayrıntılı bir şekilde incelemeyi ve bu süreçlerin ülkeler arasında nasıl farklılaştığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu sayede, kadınların parlamentolardaki temsiliyeti üzerine daha geniş ve karşılaştırmalı bir perspektif sunulmaktadır.

5. Yöntem

Araştırmada kullanılan veri seti, ülkelerin demokrasi seviyeleri, ekonomik kalkınma düzeyleri, hükümet sistemleri, seçim sistemleri, demokrasi deneyiminin uzunluğu ve cinsiyet kotalarını içeren bağımsız değişkenlerle yapılandırılmıştır. Bu kapsamda, çalışmada uygulanan başlıca istatistiksel analiz yöntemleri şu şekildedir:

En Küçük Kareler Yöntemi (Ordinary Least Squares-OLS): OLS, bağımlı değişken olan parlamentolardaki kadın temsiliyeti oranını bağımsız değişkenlerle ilişkilendirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu yöntem kapsamında, bağımsız değişkenlerin her birinin kadın temsiliyeti üzerindeki etkisi detaylı olarak incelenmiş ve bağımlı değişken üzerinde farklı bağımsız değişkenlerin etkilerini kontrol etmek için çoklu regresyon modelleri uygulanmıştır.

Robust OLS: Model varsayımlarının sağlanmadığı durumlarda, heteroskedastisite ve otokorelasyon problemlerini gidermek amacıyla Robust OLS yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, verilerin normallik varsayımlarını karşılamadığı durumlarda elde edilen sonuçların güvenilirliğini artırmak için kullanılmıştır.

Maksimum Olabilirlik Tahmin Yöntemi (Maximum Likelihood Estimation-MLE):

MLE yöntemi, özellikle tahminlerin daha hassas ve olasılık dağılımlarına dayalı olmasını gerektiren durumlarda uygulanmıştır. Bu yöntem, model parametrelerinin en yüksek olasılıkla sahip olabileceği değerleri belirlemek için kullanılmış ve bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerindeki etkilerini daha kesin biçimde ölçmeyi sağlamıştır. Aynı zamanda, bu yöntem OLS ile elde edilen parametre tahminlerinin tutarlılığını test etmek amacıyla alternatif bir yöntem olarak uygulanmıştır.

Çalışmada kullanılan tüm modeller, STATA yazılımı aracılığıyla test edilmiştir. Araştırmada üç farklı model oluşturulmuştur:

Model 1: Tüm ülkeleri kapsayarak, kadınların parlamentolardaki temsili ile bağımsız değişkenler arasındaki genel ilişkiyi incelemektedir.

Model 2: Yüksek demokrasi seviyesine sahip 69 ülkeyi analiz ederek, demokratik gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkelerde kadın temsiliyetini etkileyen faktörleri değerlendirmektedir.

Model 3: Düşük demokrasi seviyesine sahip 73 ülkeyi içermekte olup, daha otoriter veya gelişmekte olan demokrasilerde kadın temsiliyeti üzerinde etkili olan yapısal unsurları incelemektedir.

Çalışmada, Freedom House Demokrasi Endeksi'ni temel alarak ülkeler, "özgür", "kısmen özgür" ve "özgür değil" olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Ancak, analizimizde, "kısmen özgür" kategorisindeki ülkeler, belirli koşulları tam olarak karşılamadıkları ve "özgür değil" kategorisinde yer alan 28 ülkenin örneklem büyüklüğünün istatistiksel analiz için yeterli olmadığı gerekçesiyle, bu iki kategori birlikte değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırmanın temel nedeni, istatistiksel analizlerin güvenilir sonuçlar verebilmesi ve normal dağılım varsayımının karşılanabilmesi için en az 30 örneklem büyüklüğüne ($n \geq 30$) ihtiyaç duyulmasıdır (Cevahir, 2020; Jolliffe, 1995). Bu yaklaşım, analizde istatistiksel geçerlilik ve güvenilirlik sağlamak açısından önem arz etmektedir.

Buna göre Model 1 ve Model 3 için kullanılacak regresyon denklemi:

$$Participation = \beta_0 + \beta_1 IROP + \beta_2 IHDI + \beta_3 IDOV + \beta_4 IDOP + \beta_5 GS2 + \beta_6 GS3 + \beta_7 GS4 + \beta_8 ES2 + \beta_9 ES3 + \beta_{10} ES4 + \beta_{11} Q0 + u_t \quad (1)$$

Model 2 için kullanılacak regresyon denklemi:

$$Participation = \beta_0 + \beta_1 IROP + \beta_2 IHDI + \beta_3 IDOV + \beta_4 IDOP + \beta_5 GS2 + \beta_6 GS3 + \beta_7 ES2 + \beta_8 ES3 + \beta_9 Q0 + u_t \quad (2)$$

Verilen fonksiyon, bağımlı değişken olan "Participation"ın, bağımsız değişkenlerin doğrusal bir kombinasyonu ile modellenmesini sağlayan bir çoklu doğrusal regresyon denklemini temsil etmektedir. Bu bağlamda,

β_0 , modelin kesme terimi olup, tüm bağımsız değişkenlerin sıfır olduğu durumda beklenen "Participation" değerini göstermektedir. $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_{11}$ katsayıları ise, her bir bağımsız değişkenin "Participation" üzerindeki marjinal etkisini ölçmektedir. Bu katsayılar, bağımsız değişkenlerdeki bir birimlik değişimin, bağımlı değişkende nasıl bir değişime yol açtığını açıklamaktadır. Son terim olan u ise, modelin hata terimini ifade etmekte olup, gözlemlenen değerler ile model tarafından tahmin edilen değerler arasındaki farkları temsil etmektedir.

Bu model, veri setindeki gözlemler arasındaki ilişkileri analiz etmek ve "Participation" değişkeninin varyansını açıklamak amacıyla kullanılmaktadır.

Ayrıca, "I" harfi ile başlayan değişkenlerin logaritması alınmıştır. Bu yaklaşım, değişkenlerin etkilerinin yüzde (%) cinsinden yorumlanmasına olanak tanımaktadır.

Model 2'de, hükümet sistemlerini temsil eden "diğer (GS4)" ve seçim sistemlerini temsil eden "karma (ES4)" değişkenlerine ait ülke bulunmadığı için, bu değişkenler modelden çıkarılmıştır.

6. Modelde Kullanılacak Değişkenlere İlişkin Özellikler

Analizde kullanılacak olan değişkenlerin bazıları nicel özellikler taşıırken, bazıları ise nitel özellikler içermektedir. Bu bağlamda, değişkenlerin bu temel kategorilere göre sınıflandırılması ve değerlendirilmesi, analizin doğruluğu ve sonuçların anlaşılabilirliği açısından önemlidir.

6.1. Modelde Kullanılacak Nicel Değişkenlere İlişkin Özellikler

Burada yer alan tablolar ve veriler çoklu doğrusal regresyon analizinin özet istatistiklerini sunmaktadır. Her bir değişken için gözlem sayısı, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler gibi temel istatistiksel ölçümler yer almaktadır.

Bu istatistikler, analiz edilen veri setinin dağılımını ve değişkenlerin genel eğilimlerini yansıtmaktadır. Ortalama ve standart sapma, değişkenlerin merkezi eğilimi ve dağılımını gösterirken, minimum ve maksimum değerler değişkenlerin gözlemlenen aralığını belirtir. Bu özet istatistikler, modelin daha detaylı analizi için önemli bir temel oluşturur.

Tablo 1. Model 1'e İlişkin Özellikler

Değişken	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Participation	142	19,44	10,61	0,00	52,55
ROP	142	3,08	1,98	1,00	7,00
HDI	142	0,71	0,16	0,35	0,95
DOV	142	54,53	23,24	2,00	117,00
DOP	142	62,85	24,84	5,00	222,00

Tablo 2. Model 2'ye İlişkin Özellikler

Değişken	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Participation	69	21,97	10,67	0,00	45,50
ROP	69	1,33	0,43	1,00	2,44
HDI	69	0,81	0,11	0,58	0,95
DOV	69	59,48	26,48	7,00	117,00
DOP	69	68,81	29,80	16,00	222,00

Tablo 3. Model 3'e İlişkin Özellikler

Değişken	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Participation	73	17,06	10,04	2,73	52,55
ROP	73	4,73	1,33	2,56	7,00
HDI	73	0,62	0,14	0,35	0,91
DOV	73	49,85	18,70	2,00	92,00
DOP	73	57,20	17,41	5,00	92,00

Tablolardaki ortalama değer, her bir değişkenin veri setindeki değerlerinin genel eğilimini yansıtmaktadır. Bu, tüm gözlemlerin aritmetik ortalamasını temsil etmektedir. Örneğin, Model 1'e göre Participation (Kadınların Parlamentolarda Temsil Oranı) değişkeni için 19,44 olan ortalama değer, analizdeki 142 ülkenin kadın temsil seviyelerinin ortalamasını ifade etmektedir. Bu değer, Model 2 için 21,97 ve Model 3 için 17,06'dır.

Standart sapma, veri setindeki değerlerin ortalamadan ne kadar uzaklaştığını ölçen bir ölçüdür. Daha yüksek bir standart sapma, verilerin ortalamadan daha fazla yayıldığını, daha düşük bir standart sapma ise verilerin daha fazla kümelenmiş olduğunu gösterir. Böylece Participation değişkeni için Model 1'e göre 10.61 olan standart sapma

(Model 2 ve Model 3 için sırasıyla 10.67 ve 10.04), bu değişkenin ortalama etrafında ne kadar değişkenlik gösterdiğini ifade etmektedir. Min. (Minimum Değer), Modellerdeki değişken içinde yer alan ülkelere verilen en düşük değeri ifade ederken, Max. (Maksimum Değer) ise Modellerdeki değişken içinde yer alan ülkelerdeki en yüksek değeri temsil etmektedir. Bu ölçümler, analizdeki veri dağılımının ve değişkenlerin genel karakteristiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Demokrasi düzeyi olarak kabul edilen ROP (politik haklar) için Model 1'e göre ülkelerdeki politik haklar ortalaması 3,08'dir. Standart sapma 1,98 olup, politik haklar düzeyinin 1,00 ile 7,00 arasında değiştiğini göstermektedir. Bu bağlamda, 1,00'e yaklaştıkça politik haklar artmakta, 7,00'ye doğru gidildikçe ise politik haklar azalmaktadır. Model 2, demokrasi düzeyi daha yüksek olan 69 ülkeyi içermektedir. Bu modelde politik haklar ortalaması 1,33'tür ve standart sapma 0,43'tür. Bu da politik hakların daha dar bir aralıkta (1,00 ile 2,44 arasında) ve daha yüksek düzeyde² olduğunu göstermektedir. Model 3, demokrasi düzeyi daha düşük olan 73 ülkeyi içermektedir. Bu modelde politik haklar ortalaması 4,73 olup, standart sapma 1,33'tür. Politik haklar düzeyinin 2,56 ile 7,00 arasında değiştiği görülmektedir.

Ekonomik gelişmişlik seviyesi olarak kabul edilen İnsani Gelişim İndeksi (HDI) değişkenine göre, Model 1'de HDI ortalaması 0,71 ve standart sapma 0,16 olarak hesaplanmıştır. Bu modeldeki ülkelerin HDI değerleri 0,35 ile 0,95 arasında değişiklik göstermektedir. Model 2'de HDI ortalaması 0,81 olup, standart sapma 0,11'dir. Bu modelde yer alan ülkelerin HDI değerleri 0,58 ile 0,95 arasında değişmektedir ve bu durum, Model 2'deki ülkelerin genel olarak daha yüksek insani gelişim seviyelerine sahip olduğunu göstermektedir. Model 3'te ise HDI ortalaması 0,62, standart sapma ise 0,14'tür. Bu modeldeki ülkelerin HDI değerleri 0,35 ile 0,91 arasında değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla, Model 3 genel olarak daha düşük insani gelişim seviyelerine sahip ülkeleri temsil etmektedir. Bu çalışmada, İnsani Gelişim Endeksi'nin orijinal değerlerinin logaritmalarını hesaplayabilmek amacıyla, değerler 100 ile çarpılmıştır. İnsani Gelişim Endeksi'nin 0-1 aralığında değişen değerleri göz önüne alındığında, logaritma hesaplaması için 100 ile çarpma işlemi, negatif değerlerin pozitif hale gelmesini sağlar ve böylece yorumlama sürecini kolaylaştırır. Ayrıca, bu yöntem matematiksel olarak daha stabil sonuçların elde edilmesine olanak tanır. Bu işlem, indeksin daha geniş ve anlaşılır bir aralıkta ifade edilmesini sağlarken, diğer göstergelerle uyumlu hale gelmesine de katkıda bulunur.

DOV değişkeni, kadınların oy kullanma hakkını elde ettiği süreyi temsil etmektedir. Model 1'de, DOV değişkeninin ortalama değeri 54,53 yıl ve standart sapması 23,24 olarak hesaplanmıştır. Bu modele dahil edilen ülkelerde, kadınların oy kullanma hakkını elde ettiği süre 2 ile 117 yıl arasında değişmektedir. Model 2'de DOV değişkeninin ortalaması 59,48 yıl ve standart sapması 26,48'dir. Bu modeldeki ülkelerde kadınların oy kullanma hakkını elde ettiği süre 7 ile 117 yıl arasında değişmektedir. Bu durum, Model 2'deki ülkelerin genel olarak daha uzun sürelerdir kadınların oy kullanma hakkına sahip olduğunu göstermektedir. Model 3'te ise DOV değişkeninin ortalaması 49,85 yıl ve standart sapması 18,70'tir. Bu modeldeki ülkelerde kadınların oy kullanma hakkını elde ettiği süre 2 ile 92 yıl arasında değişmektedir. Dolayısıyla, Model 3 kadınların daha kısa sürelerdir oy kullanma hakkına sahip olduğunu yansıtmaktadır.

DOP değişkeni, kadınların parlamentoya ilk girdikleri yıl ile çalışmanın analizinde yer alan 2000-2020 yılları arasındaki ortalama geçen süreyi temsil etmektedir. Model 1'de, DOP değişkeninin ortalama değeri 62,85 yıl ve standart sapması 24,84 olarak hesaplanmıştır. Bu modele dahil edilen ülkelerde, kadınların parlamentolara katılma hakkını elde ettiği süre 5 ile 222 yıl arasında değişmektedir. Model 2'de DOP değişkeninin ortalaması 68,81 yıl ve standart sapması 29,80'dir. Bu modeldeki ülkelerde kadınların

² Model 2'de yer alan değerler diğer Modellerden daha düşük seviyededir. Ancak Freedom House Demokrasi Endeksine göre 1 ile 2,5 değerler arasındaki ülkeler en yüksek demokrasi seviyesine sahip olan ülkeleri temsil etmektedir. Bu değerlerden uzaklaştıkça, demokrasi düzeyleri de düşmektedir.

parlamentolara katılma hakkını elde ettiği süre 16 ile 222 yıl arasında değişmektedir. Bu durum, Model 2'deki ülkelerin genel olarak daha uzun sürelerdir kadınların parlamentolara katılma hakkına sahip olduğunu göstermektedir. Model 3'te ise DOP değişkeninin ortalaması 57,20 yıl ve standart sapması 17,41'dir. Bu modeldeki ülkelerde kadınların parlamentolara katılma hakkını elde ettiği süre 5 ile 92 yıl arasında değişmektedir. Dolayısıyla, Model 3 kadınların daha kısa sürelerdir parlamentolara katılma hakkına sahip olduğunu yansıtmaktadır.

6.2. Modelde Kullanılacak Nitel (Dummy) Değişkenlere İlişkin Özellikler

Bu bölümde, analizlerde kullanılan ve sayısal değer ifade etmeyen nitel (dummy) değişkenler detaylı bir şekilde kategorize edilmiştir. Modellerde kullanılacak olan bu nitel (dummy) değişkenler, analiz edilen bağımsız değişkenlerin belirli kategorik özelliklerini temsil etmek amacıyla titizlikle oluşturulmuştur. Dummy değişkenler, kategorik verileri ikili (binary) biçime dönüştürerek regresyon analizinde kullanıma uygun hale getirir.

Dummy değişkenler genellikle iki farklı değer alır: "0" ve "1". Buna göre "1" değer, belirli bir kategorinin varlığını gösterirken, "0" değer bu kategorinin yokluğunu belirtir. Bu kodlama yöntemi, regresyon analizlerinde farklı kategorilerin etkilerini değerlendirmeyi ve yorumlamayı mümkün kılar. Dummy değişkenlerin kullanımı, modelin karmaşıklılığını azaltarak analizlerin daha anlaşılır ve yorumlanabilir olmasını sağlar. Ayrıca, dummy değişkenler, modelin doğruluğunu ve tahmin gücünü artırarak kategorik değişkenlerin etkisinin net bir şekilde ortaya konmasına yardımcı olur.

Tablo 4: Nitel (Dummy) Değişkenlere Göre Ülkelerin Özellikleri

Dummy	Değişken	Model 1	Model 2	Model 3
Hükümet Sistemleri	GS1(Başkanlık Sistemi)	36	17	19
	GS2 (Yarı Başkanlık Sistemi)	37	8	29
	GS3 (Parlamentar Sistem)	58	44	14
	GS4 (Diğer Sistemler)	11	0	11
Seçim Sistemleri	ES1 (Nispi Temsil Sistemi)	71	44	46
	ES2 (Çoğunluk Sistemi)	42	17	25
	ES3 (Karma Sistem)	24	8	16
	ES4 (Diğer Seçim Sistemleri)	5	0	5
Cinsiyet Kotası	Q0 (Cinsiyet Kotası Yok)	57	23	34
	Q1 (Cinsiyet Kotası Var)	85	46	39
	Toplam Ülke	142	69	73

Tablo 4, çalışma kapsamında kullanılan üç farklı modeldeki nitel verilerin dağılımını göstermektedir. Model 1, Model 2 ve Model 3'te yer alan ülkeler; hükümet sistemleri, seçim sistemleri ve cinsiyet kotası gibi değişkenler açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Model 1, 142 ülkeyi kapsamaktadır ve genel bir perspektif sunmaktadır. Bu modelde, hükümet sistemleri açısından 36 ülke başkanlık sistemi, 37 ülke yarı başkanlık sistemi, 58 ülke parlamenter sistem ve 11 ülke diğer sistemlerle yönetilmektedir. Seçim sistemleri bakımından, 71 ülke nispi temsil sistemi, 42 ülke çoğunluk sistemi, 24 ülke karma sistem ve 5 ülke diğer seçim sistemlerini kullanmaktadır. Cinsiyet kotası açısından bakıldığında, 57 ülkede cinsiyet kotası bulunmazken, 85 ülkede cinsiyet kotası uygulanmaktadır.

Model 2, Freedom House Demokrasi Endeksi'ne göre en yüksek demokrasi düzeyine sahip 69 ülkeyi içermektedir. Bu modelde, 17 ülke başkanlık sistemi, 8 ülke yarı başkanlık sistemi, 44 ülke parlamenter sistem ile yönetilmektedir ve diğer sistemlere sahip ülke bulunmamaktadır. Seçim sistemlerine göre, 44 ülke nispi temsil sistemi, 17 ülke çoğunluk sistemi ve 8 ülke karma sistem kullanmakta olup, diğer seçim sistemlerine sahip ülke bulunmamaktadır. Cinsiyet kotası açısından ise 23 ülkede cinsiyet kotası bulunmazken, 46 ülkede cinsiyet kotası uygulanmaktadır.

Model 3 ise düşük demokrasi düzeyine sahip 73 ülkeyi kapsamaktadır. Bu modelde, 19 ülke başkanlık sistemi, 29 ülke yarı başkanlık sistemi, 14 ülke parlamenter sistem ve 11 ülke diğer sistemlerle yönetilmektedir. Seçim sistemleri bakımından, 46 ülke nispi temsil sistemi, 25 ülke çoğunluk sistemi, 16 ülke karma sistem ve 5 ülke diğer seçim sistemlerini kullanmaktadır. Cinsiyet kotası açısından ise, 34 ülkede cinsiyet kotası bulunmazken, 39 ülkede cinsiyet kotası uygulanmaktadır.

Bu üç model, farklı demokrasi düzeylerindeki ülkelerde kadınların parlamentodaki temsil oranlarını analiz etmek amacıyla tasarlanmıştır. Model 1, tüm ülkeleri kapsayarak genel bir çerçeve sunarken, Model 2 yüksek demokrasi düzeyine sahip ülkeleri, Model 3 ise düşük demokrasi düzeyine sahip ülkeleri incelemektedir. Bu dağılımlar, her modelin belirli niteliklere sahip ülkeleri karşılaştırmalı olarak değerlendirme imkânı sunmakta ve farklı politik bağlamlarda kadın temsiliinin nasıl etkilendiğini anlamaya yönelik önemli veriler sağlamaktadır.

7. Hipotezler

Yukarıda belirtilen yöntemler kullanılarak aşağıdaki hipotezlerin test edilmesi amaçlanmaktadır:

H1: Ülkelerin demokrasi düzeyi ile parlamentolarda kadın temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H2: Kadın temsiliinin, daha orantılı bir seçim sistemiyle bağlantılı olduğu durumlarda, daha az orantılı bir seçim formülüne göre daha yüksek olma eğiliminde olduğu gözlemlenebilir.

H3: Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile o ülkede kadınların temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H4: Bir ülkede demokrasi deneyiminin uzunluğu ile kadınların parlamentolarda temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H5: Parlamenter sistemi benimseyen ülkelerde kadınların parlamentolarda temsil oranı daha yüksektir.

H6: Yasal olarak kota uygulayan veya birden fazla partinin kota maddesi uyguladığı ülkelerde, kota uygulamayan ülkelere göre daha fazla kadın milletvekiline sahip olma olasılığı daha yüksektir.

Çalışmanın hipotezleri, ilgili literatüre dayanarak oluşturulmuş olup, farklı demokratik seviyelere sahip ülkelerde kadın temsiliyeti üzerinde etkili olan faktörleri kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Tüm bu değişkenler analiz edilirken hem analizin kolaylığı açısından kısaltmaları kullanılmıştır. Buna göre değişkenler şu şekilde tanımlanmıştır:

Participation: Kadınların parlamentodaki oranı

ROP: Politik haklar katsayısı

HDI: İnsani gelişim Endeksi

DOV: Kadınların oy kullanma hakkını elde ettiği süre

DOP: Kadınların seçilme hakkını elde ettiği süre

GS1: Başkanlık Sistemi

GS2: Yarı Başkanlık Sistemi

GS3: Parlamenter Sistem

GS4: Diğer Sistemler

ES1: Nispi Temsil Sistemi

ES2: Çoğunluk Sistemi

ES3: Karma Sistem

ES4: Diğer Seçim Sistemleri

Q0: Cinsiyet Kotası Yok

Q1: Cinsiyet Kotası Var

8. Modellerin Test Edilmesi

Bu çalışmada kullanılan üç modelin geçerliliği ve güvenilirliği, çeşitli istatistiksel testler ve analiz yöntemleri aracılığıyla titizlikle değerlendirilmiştir. Öncelikle, modellerin

temel varsayımlarına uygunluğu, diagnostik testler yardımıyla incelenmiştir. Homoskedastisite varsayımını doğrulamak amacıyla Breusch-Pagan/Cook-Weisberg testi, F testi ve White testi uygulanmış olup, bu testler modeldeki hata terimlerinin sabit varyansa sahip olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, her üç modelde de homoskedastisite problemine dair istatistiksel olarak anlamlı bir kanıt sunmamıştır.

Modellerdeki çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) riskini değerlendirmek amacıyla Varyans Şişme Faktörü (Variance Inflation Factor-VIF) testi uygulanmıştır. Bu test, bağımsız değişkenler arasındaki yüksek korelasyonları tespit ederek çoklu doğrusal bağlantının modele olası etkilerini incelemiştir. Test sonuçları, modellerde çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığını göstermiştir.

Normallik varsayımını test etmek amacıyla Jarque-Bera Normallik Testi ile D'Agostino Balenger ve D'Agostino Testi uygulanmıştır. Bu testler, modellerin hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek amacıyla yapılmış olup, elde edilen bulgular Model 1 ve Model 3'te hata terimlerinin normal dağılmadığını, ancak Model 2 için normallik varsayımının geçerli olduğunu ortaya koymuştur.

Regresyon analizlerinde, heteroskedastisiteye karşı daha dayanıklı sonuçlar elde etmek amacıyla Model 1 ve Model 3'te En Küçük Kareler (EKK) ROBUST yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntem, hata terimlerinin varyanslarının sabit olmadığı durumlarda daha güvenilir standart hata tahminleri sağlamaktadır. Model 2'de ise hata terimlerinin normal dağılıma uygun olması nedeniyle standart En Küçük Kareler (EKK) yöntemi tercih edilmiştir.

Analizlerin güvenilirliğini artırmak amacıyla alternatif bir yöntem olan Maksimum Olabilirlik Tahmin Yöntemi (Maximum Likelihood Estimation-MLE) de uygulanmıştır. MLE, parametre tahmininde esneklik sağlayarak modellerin geçerliliğini pekiştirmiştir. Bu yöntemle yapılan analizler, EKK ve EKK ROBUST yöntemleri ile elde edilen sonuçlarla tutarlılık göstermiş ve bu da bulguların güvenilirliğini pekiştirmiştir.

Sonuç olarak, üç model için gerçekleştirilen testler ve uygulanan istatistiksel yöntemler, modellerin varsayımlarına büyük ölçüde uyduğunu ve elde edilen bulguların bilimsel açıdan sağlam temellere dayandığını ortaya koymaktadır. Bu analizler, kadınların parlamentolardaki temsiliyeti ile demokrasi düzeyi, cinsiyet kotası uygulamaları, hükümet sistemleri ve seçim sistemleri arasındaki ilişkileri derinlemesine incelemek için güvenilir bir temel sağlamaktadır.

8.1. EKK için Diagnostik Testler

Regresyon analizi, bağımlı bir değişken ile bir veya daha fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi matematiksel olarak açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel yöntemdir. Bu analiz yöntemi, hangi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirlemek için kullanılır. Böylece, değişkenler arasındaki karmaşık ilişkiler, basit bir matematiksel model aracılığıyla daha anlaşılır bir biçimde ifade edilebilmektedir. Ayrıca, çoklu doğrusal regresyon analizi, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki göreceli etkilerini belirleme amacı taşımaktadır (Alpar, 2020).

Regresyon analizinde kullanılan diagnostik teknikler, iki temel amaca hizmet etmektedir: (1) Olağandışı veya aşırı etkili gözlem noktalarının tespit edilmesine ve bu noktaların sistematik olarak belirlenmesine yardımcı olmak, (2) Bağımsız değişkenler arasındaki doğrusal ilişkilerin varlığını ve gücünü değerlendirmek ve regresyon katsayılarını potansiyel olarak en olumsuz etkileyebilecek durumları belirlemek (Belsley vd., 1980). Bu teşhis teknikleri, regresyon analizinin güvenilirliğini artırmakta ve sonuçların daha doğru bir şekilde yorumlanmasını sağlamaktadır.

Regresyon teşhisleri yalnızca bir regresyon modelindeki eksikliklerin tespit edilmesine yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda modelin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için de öneriler sunmaktadır. Bu teknikler, modelin daha doğru ve güvenilir hale getirilmesine katkıda bulunarak, analizin bulgularının daha sağlam bir temele oturmasını sağlar (Fox, 2020, s. 29).

Homoskedastisite Testleri

Homoskedastisite, bir regresyon modelindeki hata terimlerinin varyansının, bağımsız değişkenlerdeki değişimlere bağlı olarak sabit kalması durumunu ifade eder. Başka bir deyişle, hata terimlerinin varyansı sabit olup bağımsız değişkenlerin değerlerinden etkilenmez. Homoskedastisite varsayımı, regresyon analizlerinin güvenilirliği ve geçerliliği açısından kritik öneme sahiptir. Bu çalışmada, homoskedastisitenin varlığı Breusch–Pagan/Cook–Weisberg testi, F testi ve White testi ile değerlendirilecektir.

Breusch–Pagan/Cook–Weisberg Heteroskedastisite Testi, regresyon analizinde heteroskedastisitenin varlığını tespit etmek için kullanılan bir istatistiksel testtir. Standart durumda, olabilirlik oranı testi ile aynı asimptotik özelliklere sahip olup, iki en küçük kareler regresyonu ile hesaplanabilmekte ve böylece tam modeldeki parametrelerin maksimum olabilirlik tahminlerini elde etmek için gereken tekrarlı hesaplamalardan kaçınmayı sağlamaktadır.

White testi ise regresyon modelindeki hata terimlerinin heteroskedastisiteye sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılan bir diğer istatistiksel testtir. Heteroskedastisite, hata terimlerinin gözlemler arasında değişen varyansa sahip olduğu durumu ifade eder. Regresyon modellerinin güvenilirliğini artırmak ve yanıltıcı sonuçların önüne geçmek amacıyla White testi de bu analizde uygulanmıştır.

Son olarak, F testi, bir regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını değerlendiren bir diagnostik testtir. Bu test, modelin açıklama gücünü ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki toplu etkilerini değerlendirmek için kullanılır. Özellikle, birden fazla bağımsız değişkenin etkisinin analiz edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Tablo 5. Homoskedastisite Testleri

	Model 1	Model 2	Model 3
BP Chi2	3.570 (0.059)	2.220 (0.136)	2.660 (0.103)
F test	3.190 (0.076)	3.100 (0.083)	1.710 (0.195)
White Test	50.666 (0.772)	49.834 (0.323)	41.192 (0.962)

Tablodaki verilere göre, Breusch–Pagan/Cook–Weisberg testi (BP testi) için Model 1, Model 2 ve Model 3'ün sırasıyla olasılık değerleri 0,059, 0,136 ve 0,103 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, sabit varyansı temsil eden H_0 hipotezinin reddedilemeyeceğini göstermektedir. Benzer şekilde, F testi ve White testi sonuçları da hata terimlerinin sabit varyansa sahip olduğunu ifade eden H_0 hipotezinin reddedilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Model 1 için BP test istatistiği 3,570 ve p değeri 0,059, Model 2 için BP test istatistiği 2,220 ve p değeri 0,136, Model 3 için ise BP test istatistiği 2,660 ve p değeri 0,103 olarak bulunmuştur. P değerlerinin anlamlılık düzeyi üzerinde olması ($p>0,05$) nedeniyle, her üç modelde de heteroskedastisite sorununun varlığına dair istatistiksel olarak anlamlı bir kanıt bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, her üç modelde de hata terimlerinin varyansının bağımsız değişkenlerin farklı seviyeleri arasında değiştiğine ilişkin anlamlı bir bulgunun olmadığını göstermektedir. Bu bağlamda, modellerin heteroskedastisite açısından güvenilir olduğu söylenebilir.

F testi sonuçlarına göre, Model 1, Model 2 ve Model 3 için F istatistikleri sırasıyla 3,190, 3,100 ve 1,710 olarak elde edilmiştir. Bu test, regresyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını değerlendirmekte olup, tüm modellerde F testi sonuçları anlamlılık düzeyini aşmamaktadır ($p>0,05$). Bu da en az bir bağımsız değişkenin modelin açıklayıcı gücüne katkı sağladığını göstermektedir.

White testi sonuçları ise Model 1, Model 2 ve Model 3 için sırasıyla 50,666, 49,834 ve 41,192 olarak hesaplanmıştır. Bu test, hata terimlerinin sabit varyansa sahip olup olmadığını değerlendiren bir yöntem olup, her üç modelde de White test sonuçları kabul edilebilir düzeydedir. Bu sonuçlar, hata terimlerinin varyansının sabit olduğunu ve dolayısıyla modellerde heteroskedastisite sorununun bulunmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, BP Chi2 testi, F testi ve White testi sonuçları, modellerin uygunluğunu ve regresyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu doğrulamakta ve heteroskedastisite sorununun var olmadığını ortaya koymaktadır. Bu analizler sonucunda, veri setinde heteroskedastisite sorununun bulunmadığı sonucuna varılmıştır, çünkü yapılan testlerin hiçbiri heteroskedastisiteyi işaret eden bulgular sunmamıştır ($p>0,05$). Bu durum, veri setinin sabit varyansa sahip yatay kesit verisi özelliklerini taşıdığını göstermektedir. Sabit varyans, hata terimlerinin bağımsız değişkenlerin farklı seviyelerinde aynı varyansa sahip olduğu anlamına gelir. Bu sonuçlar, regresyon modelinin varsayımlarının büyük ölçüde karşılandığını ve modelin güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Çoklu Doğrusal Bağlantı

Çoklu doğrusal bağlantı, regresyon modelinde bağımsız değişkenler arasında güçlü bir ilişkinin varlığını ifade eder. Diğer bir deyişle, bir veya birden fazla bağımsız değişken, diğer bağımsız değişkenlerle yüksek derecede korelasyona sahiptir. Bu durum, modeldeki parametre tahminlerinin güvenilirliğini ve yorumlanabilirliğini olumsuz etkileyebilir. Dolayısıyla, bağımsız değişkenlerin birbiriyle güçlü bir ilişki içerisinde olmaması modelin doğruluğu açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, analizde çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) olup olmadığını test etmek amacıyla Varyans Şişme Faktörü (Variance Inflation Factor-VIF) testi uygulanmıştır. VIF, sıradan veya ağırlıklı en küçük kareler regresyonları için temel bir teşhis aracı olarak kullanılmakta olup, çoklu doğrusal bağlantının tespiti ve değerlendirilmesinde sıklıkla başvurulmuş istatistiksel ölçüt olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 6: Çoklu Doğrusal Bağlantı Testleri

	Model 1	Model 2	Model 3
IRDP	2.32	1.47	1.67
IHDI	2.12	2.71	1.36
IDOV	1.51	1.68	1.53
IDOP	1.60	1.70	1.62
GS2	1.69	1.41	2.04
GS3	1.79	1.50	1.57
GS4	1.94	*	2.31
ES2	1.41	1.58	1.41
ES3	1.19	1.11	1.41
ES4	1.53	*	1.61
Q0	1.28	1.51	1.33
Ortalama VIF	1.67	1.63	1.62

* Bu değişkenin temsil ettiği özelliği taşıyan ülke olmadığı için modelden çıkarılmıştır.

VIF (Variance Inflation Factor), bağımsız değişkenler arasındaki çoklu doğrusal bağlantıyı ölçen bir metriktir. VIF değerleri, 1'e ne kadar yakınsa, çoklu doğrusal bağlantı olasılığı o kadar düşüktür. Tablodaki ortalama VIF değerleri, kabul edilebilir bir seviyededir, ortalama $VIF<5$ genellikle kabul edilebilir olarak değerlendirilir. Çünkü tabloda sunulan VIF değerlerinin incelenmesi sonucunda, hiçbir bağımsız değişken için 5'ten yüksek bir VIF değeri belirlenmemiştir. Model 1, Model 2 ve Model 3 için ortalama

VIF değerleri, sırasıyla 1,67, 1,63 ve 1,62'dir. Model 1, Model 2 ve Model 3'teki tekil değişkenler için hesaplanan VIF değerleri de 5'ten küçüktür. Bu durum, çoklu doğrusal bağlantı olasılığının (ÇDB) çok zayıf olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin çok zayıf olduğu ve çoklu doğrusal bağlantının bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durum, regresyon analizinin güvenilirliğini artırabilir ve elde edilen sonuçların daha sağlam olmasını sağlayabilir.

Normal Dağılım Testleri

Yukarıdaki iki koşulun yanı sıra, EKK uygulanacak bir veri setinin hata terimleri, ortalaması sıfır olan ve sabit bir standart sapmaya sahip normal bir dağılıma uymalıdır. Hata terimlerinin normal dağılıma sahip olması, regresyon modelinin güvenilirliğini ve geçerliliğini artırır. Normal dağılım koşulu, hata terimlerinin sağa veya sola çarpık olmaması, ayrıca sivri veya basık bir dağılıma sahip olmaması gerektiğini ifade eder. Çalışmada hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığını test etmek için Jarque-Bera Normallik testi ve D'Agostino, Balenger ve D'Agostino testi uygulanmıştır.

Jarque-Bera Normallik testi, bir veri setinin normal dağılıma uygunluğunu test etmek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Bu test, veri setinin çarpıklık ve basıklık özelliklerini değerlendirir ve bu özelliklerin normal dağılıma ne kadar uygun olduğunu belirler. D'Agostino, Balenger ve D'Agostino testi ise çarpıklık ve basıklık değerlerinden yola çıkarak, hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için kullanılan bir testtir.

Tablo 7. Normal Dağılım Testleri

	Model 1	Model 2	Model 3
Jarque-Bera Test	11.980 (0.003)	1.654 (0.437)	20.210 (0.000)
Joint Test	9.980 (0.007)	1.880 (0.391)	13.810 (0.001)
Pr (skewness)	(0.001)	(0.335)	(0.000)
Pr (kurtosis)	(0.381)	(0.348)	(0.063)
r (skewness)	0.670	0.265	1.168
r (kurtosis)	3.258	2.456	4.091

Tablo 7, her bir model için Jarque-Bera testi sonuçları ile D'Agostino, Balenger ve D'Agostino testine ilişkin ortak test ve çarpıklık ve basıklık test istatistiklerini göstermektedir. Her bir model için Jarque-Bera testi istatistiği ve p-değeri, ilgili sütunlarda sunulmuştur. Ayrıca, D'Agostino, Balenger ve D'Agostino testine ilişkin çarpıklığı (skewness) ve basıklık (kurtosis) için test istatistikleri ve ilgili p-değerleri de verilmiştir. Tablodaki sonuçlara göre, Model 1, Model 2 ve Model 3 için sırasıyla, Jarque-Bera testi olasılık değerleri sırasıyla, 0,003, 0,437, 0,000'dır. Bu sonuçlar, D'Agostino, Balenger ve D'Agostino testi joint test tarafından da desteklenmektedir. Model 1 ve Model 3 için olasılık değerleri (0,007 ve 0,001 iken ($p < 0,05$), Model 2 için 0,391'dir ($p > 0,05$). Yani, D'Agostino, Balenger ve D'Agostino testi sonuçları da Model 1 ve Model 3'ün hata terimlerinin normal dağılmadığını, Model 2'nin hata terimlerinin normal dağıldığını göstermektedir.

Çarpıklık ve basıklık için hesaplanan istatistikler, bir dağılımın simetrisi ve kuyruklarının ağırlığı hakkında bilgi veren istatistiklerdir. Genellikle, çarpıklık değeri 0'a ve basıklık değeri 3'e yakınsa, veri normal dağılıma daha yakındır. Ancak, verilen tablodaki çarpıklık değeri Model 1, Model 2 ve Model 3 için sırasıyla, 0,670, 0,265 ve 1,168'dir. Modeller için hesaplanan olasılık değerleri de sırasıyla 0,001, 0,335 ve 0,000'dır. Diğer bir ifadeyle, Model 1 ve Model 3 için hata terimlerinin çarpıklığı, normal dağılım koşullarını taşımazken ($Pr < 0,05$), Model 2'nin hata terimlerinin çarpıklığı normal

dağılımın sınırları içindedir ($Pr>0,05$). Aynı şekilde, modeller için hesaplanan basıklık değerleri, sırasıyla, 3,258, 2,456 ve 4,091'dir. Olasılık değerleri de 0,381, 0,348 ve 0,063'tür. Her üç modelin basıklık değerleri, normal dağılımın sınırları içindedir ($Pr>0,050$).

9. EKK ve EKK ROBUST ile Parametre Tahminleri

Modellerin regresyon analizleri, verilerin taşıdığı özelliğe göre, farklı yöntemlerle gerçekleştirilecektir. Model 1 ve Model 3 için, hata terimlerinin normal dağılmamasını dikkate alarak daha sağlam sonuçlar elde etmek amacıyla, En Küçük Kareler Yöntemi ROBUST kullanılacaktır. Bu yöntem, standart hata tahminlerini dayanıklı hale getirir. Homoskedastisite, çoklu doğrusal bağlantının olmayışı ve hata terimlerinin normal dağılması nedeniyle –EKK için koşulları taşıması nedeniyle- Model 2 için ise standart En Küçük Kareler Yöntemi (EKK) uygulanacaktır.

Tablo 8. EKK ve EKK ROBUST ile Parametre Tahminleri

	Model 1	Model 2	Model 3
cons	-17.887 (0.396)	-88.842 (0.078)	-12.354 (0.631)
IROP	-1.075 (0.528)	0.565 (0.898)	6.572 (0.162)
IHDI	3.704 (0.434)	20.861 (0.097)	2.773 (0.596)
IDOV	0.905 (0.588)	1.223 (0.617)	-0.505 (0.769)
IDOP	5.194** (0.025)	3.396 (0.273)	3.864 (0.206)
GS2	2.049 (0.378)	5.364 (0.175)	-1.923 (0.538)
GS3	2.101 (0.324)	3.915 (0.151)	-3.252 (0.286)
GS4	-0.912 (0.823)	a	-5.550 (0.189)
ES2	-5.170** (0.012)	-6.458** (0.040)	-3.392 (0.190)
ES3	-1.661 (0.466)	-4.491 (0.201)	1.760 (0.552)
ES4	5.579 (0.288)	a	5.477 (0.398)
Q0	-4.265** (0.020)	-1.901 (0.492)	-5.985** (0.010)
F test	4.830* (0.000)	4.630* (0.000)	1.990* (0.045)
R²	0.290	0.414	0.200
Root MSE	9.305	8.770	9.759

a: Bu değişkenin temsil ettiği özelliği taşıyan ülke olmadığı için modelden çıkarılmıştır.

*%1'de anlamlı, **%5'te anlamlı

Tabloda, üç farklı modelin katsayıları, standart hataları ve diğer istatistiksel ölçümleri sunulmuştur. Model 1 ve Model 3, EKK ROBUST analiz yöntemine göre tahmin edilirken, Model 2 ise normal dağılım gösterdiğinden En Küçük Kareler Yöntemine göre tahmin edilmiştir. Bu yaklaşım ile veri setindeki heterojenlikleri ve dağılım bozukluklarını dikkate alarak güvenilir sonuçlar elde etmeyi amaçlamaktadır.

İki model arasında yapılan karşılaştırmada, katsayıların (coefficients) aynı kaldığı, ancak ROBUST tahminde standart hataların (std. error), t istatistiklerinin ve güven aralıklarının değiştiği gözlemlenmiştir. ROBUST tahmin, standart hataların ve test istatistiklerinin daha doğru bir şekilde tahmin edilmesine olanak sağlar. Bu da modelimizin daha güvenilir sonuçlar üretmesine katkı sağlar, böylece yapılan çıkarımların güvenilirliği artar. Bu bulgu, regresyon analizinde ROBUST tahminin önemini vurgular ve araştırmacılara model sonuçlarını yorumlarken dikkate almaları gereken bir noktayı hatırlatır.

Model 1 demokrasi düzeylerine bakılmaksızın incelenen 142 ülkeyi kapsamaktadır. Bu modelin analizi bütünüyle istatistiksel olarak anlamlı olduğu öncelikle belirtilmelidir. F testine ilişkin olasılık değerinin (0,000), 0,05'ten küçük olması, modelin genel olarak veri setini başarılı bir şekilde açıkladığını ve en az bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Ardından, modelde "omitted variable" olarak bilinen, yani modele dahil edilmemiş veya gözden kaçırılmış bir değişkenin olmadığı sonucu da çıkmaktadır. Bu durum, analizde dikkate alınması gereken tüm önemli değişkenlerin doğru bir şekilde modele dâhil edildiği ve bu sayede modelin doğruluğunun artırıldığı anlamına gelmektedir. Bu tür bir sonuç, modelin güvenilirliğini ve doğruluğunu değerlendirirken kritik bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmelidir.

Model 1, bağımlı değişken üzerindeki değişimin %29'unu ($R^2=0,290$) açıklayabilmektedir. R^2 , bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki varyansın ne kadarını açıkladığını belirtir. Bu durumda, R^2 'nin %29 olduğu görülmekte olup, modelin bağımlı değişkenin toplam varyansının yaklaşık üçte birini açıkladığını göstermektedir. Dolayısıyla, modelin gözlemlenen verilerdeki değişkenliğin yaklaşık olarak üçte birini açıkladığı sonucuna varılabilir. Modeldeki tekil değişkenlerin modelde anlamlı olup olmadığını anlamak için t istatistiklerine bakılmalıdır. H_0 hipotezi, ilgili değişkenin modelde anlamlı olmadığını ifade ederken, H_a hipotezi, modelde anlamlı olduklarını ifade eder. H_0 hipotezi sadece üç değişken için reddedilebilir: IDOP (kadınların seçilme hakkı verildiği sürenin uzunluğu), ES2 (Çoğunluk sistemine göre seçim sistemi) ve Q0 (Cinsiyet Kotası uygulamayanlar). Başka bir deyişle, IROP (ülkelerin demokrasi düzeyi), IHDİ (İnsani Gelişmişlik Oranı), IDOV (Kadınların oy kullanma süresinin uzunluğu), hükümet sistemlerine ilişkin değişkenler (GS2, GS3, GS4) ve seçim sistemine ilişkin değişkenler (ES3, ES4) model içinde anlamlı değişkenler değildir ($p>0,050$). IROP (demokrasi düzeyi) değişkeninin katsayısı analizde -1,075 olarak bulunmuştur. Bu negatif katsayı, demokrasi düzeyinin artışının kadınların parlamentodaki temsil oranını azaltabileceği yönünde bir izlenim uyandırabilir, ancak bu oranı pozitif olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü Freedom House Demokrasi Endeksi'nde, ülkeler kategorilere ayrıldığında, 1 değerine yaklaştıkça demokrasi düzeyi artmakta, uzaklaştıkça azalmaktadır. Bu analizde, düşük değerler aslında daha yüksek bir demokrasi derecesini içerdiğinden, bu değer eksi olarak alınmıştır. Dolayısıyla, bu değer eksi olarak yorumlanmaması gerekmektedir; demokrasi düzeyindeki her %1'lik artış (1'e yaklaşma), parlamentodaki kadın temsil oranını %1,1 oranında artırmaktadır. Ancak, demokrasi derecesi ile kadınların parlamentolarda temsil oranı arasında küçük bir pozitif ilişki bulunsa da p-değeri 0,528 olduğundan ($p>0,05$), bu etki istatistiksel olarak zaten anlamlı değildir ve yorumlanması da doğru olmayacaktır.

Anlamlı değişkenlerden biri olan IDOP ($P>|t|=0,025$), yani kadınlara seçilme hakkı verilme süresi, bağımlı değişken olan kadınların parlamentodaki temsil oranını pozitif yönde etkilemektedir. Kadınlara seçilme hakkı verilme süresindeki her %1'lik artış, kadınların parlamentodaki temsil oranını %5,2 artırmaktadır. İkinci anlamlı değişken ise

ES2 (Çoğunluk sistemine göre seçim sistemi)'dir ($P>|t|=0.012$). Bu, ES2'nin (Çoğunluk sistemine göre seçim sistemi), ES1'e (Nispi Temsil Seçim Sistemi) kıyasla kadınların parlamentolardaki temsil oranını azalttığını ifade etmektedir. Başka bir açıdan bakıldığında, Nispi Temsil Seçim Sistemi'ni uygulayan ülkelerde kadınların parlamentolarda temsil oranı artmaktadır. Model 1'e göre üçüncü anlamlı değişken olan Q0 ($p=0,020$), yani kadınlara parlamentoda kota ayrılması durumu, kadınlara parlamentoda kota ayrılması durumuna göre kadınların parlamentodaki temsil oranı üzerinde negatif bir etkiye sahiptir.

Model 2'de, Freedom House Demokrasi Endeksi çerçevesindeki tüm demokrasi değerlerinin yüksek olduğu 69 ülke incelenmektedir. Bu modelde, heteroskedastisite ve çoklu doğrusal bağlantı sorunlarının olmadığı ve hata terimlerinin normal olarak dağıldığı belirlendiği için, standart en küçük kareler (EKK) tahmin yöntemi kullanılmıştır. Dolayısıyla, t-testlerine, standart hatalara ve güven aralıklarına güvenilebilir.

Bu modele öncelikle, örnekleme diğer hükümet sistemine (GS4) ve karma seçim sistemine (ES4) sahip ülkelerin bulunmaması nedeniyle bu değişkenler modelden çıkarılmıştır.

Model 2 de bütün olarak istatistiksel olarak anlamlıdır ve modelin oluşturulmasında önemli bir değişken eksikliği veya ihmal sorunu bulunmamaktadır; yani, modelin bağımlı değişkeni açıklama yeteneği anlamlı düzeydedir ($p=0,000$). Modelin bağımlı değişken üzerindeki varyans açıklama oranı %41,4 olarak belirlenmiştir, yani model, bağımlı değişkendeki toplam varyansın %41,4'ünü açıklamaktadır. Bu, modelin genel performansının anlamlı olduğunu ve veri setindeki değişkenlerin büyük bir kısmının bağımlı değişkendeki değişiklikleri açıklamada etkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, modelin, analiz edilen bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ve modelin genel performansının tatmin edici olduğu söylenebilir.

Tekil değişkenlerin model içindeki anlamlılığını belirlemek için t testlerine başvurmak gerekir. Genellikle %95 güven aralığı veya %5 hata payı kullanılır. Bu çerçevede, bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip tek değişken, ES2 olarak belirlenmiştir. Bunun anlamı ise ES2, çoğunluk sistemi olan bir seçim sistemi, nispi temsil sistemine göre kadınların parlamentodaki temsili üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir.

Sosyal bilimlerde istatistiksel analizlerde genellikle %95 güven aralığı ya da aynı anlama gelmek üzere %5 hata payı tercih edilir. Ancak, bazen %10 hata payı veya %90 güven aralığı gibi daha geniş aralıklar da değerlendirilebilir. Eğer bu daha geniş aralıklar dikkate alınsaydı, insani gelişim endeksini ifade eden IHDI değişkeninin anlamlı olduğu sonucuna varılabilirdi. Bu, IHDI değişkeninin potansiyel olarak model üzerinde bir etkiye sahip olabileceğini gösterir. Bu durum, IHDI değişkeninin potansiyel bir etkisinin olduğunu ancak istatistiksel olarak kesin olmadığını belirtir. Diğer bir ifadeyle, %5'te anlamsızken %10'da anlamlı bir değişken olması, IHDI değişkeninin potansiyel bir etkiye sahip olabileceğini işaret eder, ancak bu istatistiksel açıdan kesin bir sonuç değildir. Bu çerçevede, EKK modelinde, ülkelerin bireysel etkileri gözlemlenemediğinden, insani gelişim endeksinin belirli ülkeler için etkisi olabileceğini düşünmek mantıklıdır.

Model 3'te, Freedom House Demokrasi Endeksi çerçevesindeki demokrasi parametrelerinin tümünü taşımayan 73 ülke analize dahil edilmiştir.

Model 3'ün R^2 değeri 0,20'dir, yani modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %20'sini açıkladığını ifade etmektedir. Bu durumda, R^2 değerinin %20 olması, modelin gözlemlenen verilerdeki değişkenliğin yaklaşık olarak beşte birini açıkladığı anlamına gelmektedir.

Model 3'ün analizi, bağımlı değişken olarak kadınların parlamentolarda temsil oranı üzerinde sadece bir bağımsız değişkenin anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu analize göre, demokrasi düzeyi düşük olan 73 ülke incelendiğinde, tek anlamlı değişkenin Q0 (cinsiyet kotası uygulamayanlar) olduğu gözlemlenmektedir. Bu bulgulara göre, demokrasi düzeyi düşük ülkelerde cinsiyet kotası uygulamayan ülkeler ile demokrasi düzeyi arasında negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, cinsiyet kotası

uygulamalarındaki %1’lik bir artışın kadınların parlamentolardaki temsil oranını %5,99³ düzeyinde arttırdığını göstermektedir.

10. Maksimum Olabilirlik Tahmin Yöntemi ile Modellerin Test Edilmesi

Bu bölümde, çalışma kapsamında analiz edilen üç model, alternatif bir yöntem olan Maksimum Olabilirlik Tahmin Yöntemi kullanılarak test edilecektir. Daha önce, bu modeller üzerinde En Küçük Kareler (EKK) ve En Küçük Kareler ROBUST yöntemleri uygulanmıştı. Bu çalışmada, maksimum olabilirlik tahmin yönteminin de denenmesiyle elde edilen sonuçların tutarlılığı ve önceki yöntemlerle uyumluluğu değerlendirilecektir. Bu karşılaştırma, modellerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırmayı hedeflemektedir.

Tablo 9: Maksimum Olabilirlik Tahmin Yöntemi

	Model 1	Model 2	Model 3
cons	-17.887 (0.343)	-88.842 (0.052)	-12.188 (0.582)
IROP	-1.075 (0.509)	0.565 (0.889)	6.572 (0.163)
IHDI	3.704 (0.412)	20.861 (0.068)	2.773 (0.588)
IDOV	0.905 (0.570)	1.223 (0.587)	-0.505 (0.821)
IDOP	5.194** (0.018)	3.396 (0.232)	3.864 (0.247)
GS2	2.049 (0.355)	5.364 (0.138)	-1.923 (0.528)
GS3	2.101 (0.301)	3.915 (0.116)	-3.252 (0.328)
GS4	-0.912 (0.815)	a	-5.550 (0.211)
ES2	-5.170** (0.008)	-6.458** (0.023)	-3.392 (0.195)
ES3	-1.661 (0.444)	-4.491 (0.162)	1.760 (0.557)
ES4	5.579 (0.265)	a	5.477 (0.297)
Q0	-4.265** (0.009)	-1.901 (0.455)	-5.985** (0.013)
Sigma	2.186 (0.000)*	2.093 (0.000)*	2.188 (0.000)*

a: Bu değişkenin temsil ettiği özelliği taşıyan ülke olmadığı için modelden çıkarılmıştır.
*%1’de anlamlı, **%5’te anlamlı

Maksimum Olabilirlik Yöntemi (MLE) ile yapılan bu analiz, daha önce En Küçük Kareler Yöntemi (EKK) ile yapılan analizle kıyaslandığında, katsayıların değişmediği,

³Tabloda 5,985 olarak belirtilmiş ancak burada yuvarlanarak ifade edilmiştir.

ancak güven aralıkları ve olasılık değerlerinin farklılaştığını göstermektedir. MLE yöntemine göre, Model 1’de IDOP (kadınların seçilme hakkı verildiği sürenin uzunluğu), ES2 (Çoğunluk sistemine göre seçim sistemi) ve Q0 (cinsiyet kotası uygulamayanlar) değişkenleri anlamlı bulunmuştur. Demokrasi düzeyi yüksek olan ülkeler için oluşturulan Model 2’de ES2 (çoğunluk sistemine göre seçim sistemi) değişkeni anlamlı iken, demokrasi düzeyi düşük olan ülkeler için kurulan Model 3’te sadece Q0 (cinsiyet kotası uygulamayanlar) değişkeni anlamlıdır. Model 2’de LHDI değişkeninin olasılık değeri 0,050’ye yaklaşmış, ancak anlamlı kabul edilecek seviyenin üzerinde kalmıştır. Bu nedenle, LHDI değişkeninin potansiyel olarak önemli, ancak istatistiksel açıdan kesin olmayan bir değişken olduğu söylenebilir. EKK tahmincisi ile aynı sonuçların elde edilmesi, Maksimum Olabilirlik Yöntemi ile elde edilen sonuçların tutarlı olduğunu göstermektedir.

Hem EKK (Model 2), hem EKK ROBUST (Model 1 ve Model 3), hem de MLE (Model 1, Model 2 ve Model 3) tahmincileriyle yapılan analizler aynı sonuçları vermiştir. Bu durum, elde edilen sonuçların güvenilir olduğunu göstermektedir. Modeller performans açısından karşılaştırıldığında, EKK, EKK ROBUST ve MLE ile yapılan tahminlerin aynı sonucu vermesi, EKK ve EKK ROBUST tahmin sonuçlarına güvenebileceğimizi ortaya koymaktadır.

Ancak, ülkelerin gelişmişliğini gösteren insani gelişim endeksi, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilme süresi, politik hakların güçlü olması gibi değişkenler ile siyasal ve seçim sistemleri gibi göstergeler, kadınların parlamentoya katılım oranını tam olarak açıklayamamaktadır. Kadınların parlamentoya katılım oranı gibi bir değişkeni açıklamak için ülkeye özgü koşullara odaklanmak daha uygun olacaktır. Örneğin, kadınlara yönelik kotanın, demokrasi düzeyi yüksek ülkelerde anlamlı bir ilişki göstermezken, demokrasi düzeyi düşük ülkelerde pozitif bir katkısının olması, ülkeye özgü koşulların önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, gelişmiş ülkelerde insani gelişim endeksi, %5 anlam seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olmasa da önemli bir değişken olarak değerlendirilmekte, ancak demokrasi düzeyi yüksek ülkelerde kadınların parlamentoya katılım oranını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum, toplumların gelenek, kültür, dini inançlar gibi çeşitlilik gösteren ve ölçülmesi güç olan faktörlerin de dikkate alınmasının daha doğru olacağını göstermektedir.

EKK tahmincilerinin düşük R^2 değerleri de bu durumu desteklemektedir. Model 1 ve Model 3 için ele alınan değişkenlerin kadınların parlamentodaki katılım oranını açıklama gücü %30’un altındadır. Model 2 için bu değer %41 düzeyindedir. Model 1 ve Model 3, kadınların parlamentodaki temsil oranındaki değişimlerin sırasıyla %71 ve %80’ini, Model 2 ise %59’unu (Düzeltilmiş R^2 değeri dikkate alındığında %68’ini) açıklayamamaktadır. Bu açılardan değerlendirildiğinde gelecekte yapılacak çalışmalarda, ülke ve ülke gruplarına özgü özelliklere odaklanılması önerilmektedir.

11. Başlangıç Varsayımlarının Bulgu Sonuçlarına Göre Analizi

Bu çalışmada, kadınların parlamentolardaki temsili ile demokrasi düzeyi, seçim sistemleri, ekonomik gelişmişlik gibi faktörler arasındaki ilişkiyi incelemek üzere belirlenen altı hipotez test edilmiştir. Bu hipotezlerin doğruluğu, üç model aracılığıyla analiz edilmiş ve bulgular ışığında değerlendirilmeye alınmıştır. Sonuçlar, literatürdeki bulgularla karşılaştırılmış ve mevcut teorilere katkı sağlayacak şekilde yorumlanmıştır.

H1: Ülkelerin demokrasi düzeyi ile parlamentolarda kadın temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Bu hipotez, çalışmanın temel varsayımlarından biri olarak ele alınmış ve sonuçlar, kadın temsiliyeti ile demokrasi düzeyi arasında genel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermiştir. Model 1 ve Model 3, demokrasi düzeyi ile kadın temsili arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyarken, Model 2’de de bu ilişki belirgin bir şekilde tespit edilememiştir. Bu bulgu, literatürdeki bazı çalışmalarla uyumludur; örneğin, Paxton & Kunovich (2003) ile Inglehart vd. (2002), demokrasinin kadınların parlamentolardaki temsili üzerindeki etkisinin doğrudan olmadığını öne

sürmüştür. Ancak bu sonuç, daha derinlemesine bir analiz yapılması gerektiğini de göstermektedir. Demokrasinin yapısal unsurları ile kadınların parlamentolardaki temsil oranları arasındaki ilişki, çeşitli kurumsal ve yapısal dinamiklerden etkilenmekte olup, bu ilişkinin doğası karmaşıktır. Çalışmada kullanılan niceliksel analizler, demokrasi düzeyi ile kadın temsili arasındaki genel eğilimleri ve yapısal ilişkileri ortaya koyarken, politik kültür ve tarihsel dinamikler gibi bağlamsal unsurların da bu süreci şekillendirdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, niceliksel incelemeler yapısal eğilimleri anlamak açısından gereklidir; ancak, bu eğilimlerin farklı bağlamlardaki değişkenliğini daha iyi açıklamak için niteliksel ve ülkelerin politik kültürlerine yönelik derinlemesine incelemelerle desteklenmesi önerilmektedir.

H₂: Kadın temsili, daha orantılı bir seçim sistemiyle bağlantılı olduğu durumlarda, daha az orantılı bir seçim formülüne göre daha yüksek olma eğiliminde olduğu gözlemlenebilir.

Çalışmanın bulguları, bu hipotezi desteklemektedir. Nispi temsil sistemi (ES1), kadınların parlamentolardaki temsili üzerinde olumlu bir etki yaratmakta, çoğunluk sistemine dayalı ülkelere (ES2) ise kadın temsili daha düşük düzeyde kalmaktadır. Bu sonuç, literatürdeki bulgularla da uyumludur (Matland, 1998; Paxton, 1997).

Nispi temsil sisteminin kadın temsili açısından avantajları, çok üyeli seçim bölgeleri sayesinde partilerin aday listelerinde kadınlara daha fazla yer verme eğiliminde olması ve toplumsal cinsiyet kotalarının uygulanmasına daha elverişli bir yapıya sahip olmasıdır. Ayrıca, nispi temsil sistemlerinde seçmenlerin bireysel adaylar yerine parti listelerine oy vermesi, parti içi denge mekanizmalarını devreye sokarak kadın adayların seçilme şansını artırmaktadır.

Buna karşılık, çoğunluk sisteminin kadın temsili açısından bazı yapısal dezavantajları bulunmaktadır. Tek üyeli seçim bölgelerine dayalı yapısı nedeniyle rekabetin daha keskin olması, kadın adayların siyasi arenaya girişini zorlaştırmaktadır. Çoğunluk sistemi, geleneksel siyasi normların ve erkek egemen siyasi ağların etkisini sürdürebileceği bir ortam yaratırken, parti stratejileri genellikle kazanma olasılığı en yüksek adaylar etrafında şekillendiğinden, kadın adaylar çoğunluk sistemlerinde daha az tercih edilmektedir (Norris, 2004). Ancak, çoğunluk sisteminin doğrudan seçmenle bağlantı kurmayı teşvik etmesi ve güçlü temsilcilik ilişkileri oluşturmaya gibi avantajları da göz ardı edilmemelidir.

H₃: Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile o ülkede kadınların temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Ekonomik gelişmişlik düzeyi (HDI) ile kadınların parlamentolardaki temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgu, ülkelerin insani gelişmişlik düzeylerinin kadınların siyasal katılımını doğrudan etkilemediğini göstermektedir. Model 2’de gelişmişlik düzeyinin etkisi kısmen anlamlı bulunmakla birlikte, genel sonuçlar bu hipotezi doğrular niteliktedir. Literatürde de ekonomik kalkınmanın tek başına kadın temsili üzerinde belirleyici olmadığı, toplumsal cinsiyet politikalarının ve kültürel faktörlerin daha büyük rol oynadığı vurgulanmaktadır (Kenworthy & Malami, 1999).

H₄: Bir ülkede demokrasi deneyiminin uzunluğu ile kadınların parlamentolarda temsili arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Kadınların seçilme hakkını elde etme süresi (IDOP), Model 1’de anlamlı bir değişken olarak tespit edilmiştir. Bulgular, kadınlara seçilme hakkı verilme süresinin uzunluğu arttıkça, parlamentodaki kadın temsili oranının da yükseldiğini göstermektedir. Bu durum, kadınların siyasal katılım süreçlerinin tarihsel olarak birikimli bir niteliğe sahip olduğunu ve demokratikleşme mücadelelerinin, kadın haklarının kurumsallaşması açısından kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Kadınların politik sahada daha fazla yer alabilmesi için gerekli olan tarihsel deneyim, yalnızca hukuki hakların tanınmasıyla sınırlı değildir. Kadınların siyasal haklarını elde etme süreçleri, aynı zamanda demokratik mücadelelerin uzunluğu, bu mücadeleler içinde elde edilen kazanımlar, kadın hareketlerinin diğer toplumsal hareketlerle (örneğin işçi

hareketleri, etnik ve dinsel hak mücadeleleri) kesişmesi gibi dinamiklerden de etkilenmektedir. Bu çerçevede, kadın hareketlerinin belirli kadınsal sorunları politize ederek toplumsal farkındalık yaratması, feminist dalgalar aracılığıyla kolektif bilincin dönüşümünü sağlaması ve kadınların siyasal temsili için yapısal reformları zorlaması, siyasal katılımın artışında belirleyici olmuştur.

Özellikle ikinci dalga feminizm, kadınların siyasal ve toplumsal hakları üzerindeki farkındalığı artırarak, kadın temsiline yönelik yapısal reformları hızlandırmış, kotalar gibi araçlarla kadınların parlamentolara erişimini kolaylaştırmıştır. Benzer şekilde, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıkların yasal ve kurumsal düzeyde ele alınması, kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına dahil olmasını destekleyen politikaların oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

Dolayısıyla, kadınların siyasal katılımının artışı sadece hukuki hakların tanınmasıyla değil, aynı zamanda bu hakların etkin şekilde kullanılması için gerekli olan toplumsal, tarihsel ve politik faktörlerin birikimli etkisiyle değerlendirmek gerekmektedir. Bu bulgu, kadınların siyasal katılımının zaman içinde arttığını ve kurumsal dönüşümlerle desteklendiğini ortaya koyarak, literatürdeki teorik yaklaşımlarla da uyumludur (Paxton & Hughes, 2017).

H₅: Parlamenter sistemi benimseyen ülkelerde kadınların parlamentolarda temsil oranı daha yüksektir.

Bu çalışmada, parlamenter sistemlerin kadın temsili üzerindeki etkisinin başkanlık sistemlerine kıyasla daha yüksek olduğu hipotezi test edilmiştir. Bu hipotez, literatürde parlamenter sistemlerin kadınların siyasal katılımını teşvik eden daha elverişli koşullar sunduğuna ilişkin bulgulara dayanmaktadır. Öncelikle, parlamenter sistemler çoğunlukla nispi temsil seçim sistemleri ile birlikte işleyerek parti listelerinde kadın adaylara daha fazla yer verilmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, parlamenter sistemlerde yürütme organının yasama ile bütünleşik olması, parti içi aday belirleme süreçlerinde merkezîyetçi bir yapı oluşturarak kadın adayların parti mekanizmaları tarafından desteklenme olasılığını artırabilmektedir.

Bununla birlikte, çalışmada elde edilen bulgular, hükümet sistemlerinin kadın temsili üzerindeki etkisinin belirgin bir farklılık yaratmadığını ortaya koymaktadır. Parlamenter sistem (GS3) ile başkanlık sistemi (GS1) arasında kadın temsili açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu durum, hükümet sistemlerinin kadın temsili üzerindeki etkisinin doğrudan belirleyici olmadığını ve bu ilişkinin seçim sistemleri, parti yapıları, toplumsal cinsiyet normları ve siyasal kültür gibi diğer değişkenlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Hükümet sistemlerinin kadın temsiline etkisini analiz ederken, bu sistemlerin kendilerine özgü mantıkları, avantajları ve dezavantajları göz önünde bulundurulmalıdır. Parlamenter sistemler, güçlü parti disiplini ve kolektif karar alma süreçlerinin baskın olduğu, yürütme yetkisinin yasama organı içinden çıktığı bir yönetim modeli sunmaktadır. Bu bağlamda, partilerin kadın adaylara yönelik pozitif ayrımcı politikalar geliştirmesi, cinsiyet kotalarının daha etkin şekilde uygulanabilmesi ve parti listeleri aracılığıyla kadınların parlamentoya erişiminin kolaylaşması, parlamenter sistemleri kadın temsili açısından daha avantajlı kılabilir. Ancak, parlamenter sistemlerde güçlü parti liderliği ve hiyerarşik yapılar, kadınların karar alma mekanizmalarındaki yükselişini sınırlandırabilecek bir engel de oluşturabilmektedir.

Başkanlık sistemlerinde ise yürütme ve yasama organlarının birbirinden bağımsız olması, kadınların yasama organlarındaki temsiline dolaylı yoldan etki edebilmektedir. Başkanlık sistemleri genellikle çoğunlukçu seçim sistemleri ile ilişkilendirildiğinden, tek üyeli seçim bölgeleri ve yüksek rekabet koşulları kadın adayların seçilme olasılığını düşürebilmektedir. Bununla birlikte, başkanlık sistemlerinde yürütme erkinin başındaki lider, kabine atamaları yoluyla doğrudan kadınların üst düzey yönetim pozisyonlarına getirilmesini sağlayarak kadınların yürütme mekanizmalarında daha fazla temsil edilmesine katkıda bulunabilmektedir.

Bu bağlamda, çalışmanın bulguları hükümet sistemlerinin kadın temsili üzerindeki etkisinin tek başına belirleyici olmadığına işaret etmektedir. Literatürde de hükümet sistemleri ile kadın temsili arasındaki ilişkiye dair farklı sonuçlar bulunmakta olup, bu ilişkinin yalnızca kurumsal çerçeve üzerinden değil, aynı zamanda seçim sistemleri, siyasal partilerin aday belirleme stratejileri, toplumsal cinsiyet normları ve siyasal kültür gibi değişkenlerle birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Matland, 1998).

H₆: Yasal olarak kota uygulayan veya birden fazla partinin kota maddesi uyguladığı ülkelerde, kota uygulamayan ülkelere göre daha fazla kadın milletvekiline sahip olma olasılığı daha yüksektir.

Çalışmada cinsiyet kotalarının kadınların parlamentolardaki temsili üzerindeki etkisini üç farklı model üzerinden analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, genel olarak kotaların kadın temsili artırma istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu gösterirken, bu etkinin her bağlamda aynı şekilde ortaya çıkmadığını da göstermektedir.

Model 1 ve Model 3'te kotaların kadın temsili üzerindeki etkisi anlamlı ve pozitif bulunmuşken, demokrasi düzeyi yüksek ülkeleri kapsayan Model 2'de bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, cinsiyet kotalarının etkisinin kurumsal ve siyasal bağlama bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Özellikle demokrasi düzeyi yüksek ülkelerde, kadın temsili üzerindeki yapısal ve kültürel faktörlerin daha belirleyici olduğu, dolayısıyla kota uygulamalarının etkisinin görece sınırlı kalabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, literatürde demokrasi düzeyi yüksek ülkelerde kadınların siyasal katılımını artıran farklı dinamiklerin devrede olabileceğini öne süren çalışmalarla örtüşmektedir (Krook, 2009; Tripp & Kang, 2008).

12. Kadınların Siyasi Karar Alma Süreçlerine Etkisi

Kadınların parlamentolarda sayısal temsili, demokrasilerin kapsayıcılığı ve adalet ilkeleri doğrultusunda kritik bir göstergedir. Yüksek düzeyde kadın temsili, toplumsal çeşitliliğin yansıtılmasını sağlar ve siyasal sistemin meşruiyetini güçlendirir. Ancak, kadınların parlamentoda temsil edilmesi, onların siyasal gücü ve etkisi konusunda tek başına yeterli bir ölçüt değildir. Kadınların karar alma süreçlerine katılım düzeyi, yasa yapma süreçlerinde aktif rol alabilmeleri ve liderlik pozisyonlarına erişimleri de dikkate alınmalıdır.

Demokrasilerde kadınların parlamentolarda yeterli temsil edilmediğini daha önceki bölümlerde analiz edilmişti. Ancak, nicel olarak kadınların parlamentolarda temsili düşük olsa da etki düzeylerinin de açıklanması yerinde olacaktır. Kadınların parlamentolarda sayısal olarak azınlıkta olması, onların siyasal süreçlerdeki etkilerini ve karar alma mekanizmalarındaki rollerini tam olarak yansıtmayabilir. Niteliksel analizler, kadın parlamenterlerin yasa yapma süreçlerine, politika geliştirme aşamalarına ve toplumsal sorunların çözümüne olan katkılarını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Kadınların parlamentolardaki etkisini anlamak, demokrasilerin daha kapsayıcı ve adil hale gelmesi için kritik öneme sahiptir. Nicel temsiliyetin ötesinde, kadınların siyasal süreçlerdeki etkilerini analiz etmek, onların demokratik sistemlerdeki gerçek gücünü ve katkısını daha iyi kavramamızı sağlayacaktır. Bu bağlamda, bu bölüm, kadın parlamenterlerin siyasal arenadaki etki düzeylerinin ve bu etkinin toplumsal sonuçlarının derinlemesine incelenmesini hedeflemektedir.

Kadınların siyasi karar alma yaklaşımlarının erkeklerden farklı olduğunu gösteren çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu farklılıklar genellikle liderlik tarzları, risk alma eğilimleri ve karar alma süreçlerinde kendini göstermektedir (Muyinudeen & Elsadig, 2008). Örneğin, kadın liderler genellikle daha demokratik ve katılımcı bir yaklaşım sergilerken, erkek liderler daha yönlendirici ve stratejik karar alma eğilimindedir. Ayrıca, kadınların karar verme süreçlerinde daha fazla zaman harcadıkları ve fikir birliği sağlamaya yönelik çaba sarf ettikleri gözlemlenmiştir (Wing vd., 2010). Kadınlar riskten daha fazla kaçınma eğilimindedir (Weber vd., 2002), yüksek sosyal duyarlılığa sahiptirler ve hissederek tepki verirler. Buna karşılık, erkekler kendilerine daha fazla güvenir, daha iyimserdir ve harekete geçerek tepki verirler. Özellikle olumsuz durumlarda, kadınlar

erkeklere kıyasla daha duygusal tepki verme eğilimindedirler. Bu bağlamda, acil müdahale gerektiren durumlarda, erkekler genellikle eylem yoluyla tepki verirken, kadınların tepkisi daha çok hissetmek üzerine odaklanır (Gorska, 2016). Birçok araştırmacı, erkekliği görev odaklı liderlik tarzıyla, kadınlığı ise ilişki odaklı liderlik tarzıyla ilişkilendirmektedir (Shanmugam vd., 2007). Eagly vd.ne (2003) göre erkekler karar verme ve çalışma sürecinde daha iddialı, hırslı, saldırgan, bağımsız, kendine güvenen ve rekabetçidir. Kadınlar daha sevecen, yardımsever, nazik, sempatik, kişiler arası ilişkilerde duyarlı ve naziktir. Bu bulgular, kadın liderlerin yönetim yaklaşımlarının belirgin özelliklerini ve bu yaklaşımların etkinliğini vurgulamaktadır.

Araştırmalar, kadın yasa koyucuların erkek meslektaşlarına kıyasla farklı siyasi önceliklere sahip olduklarını da göstermektedir (Thomas & Welch, 1991; Swers, 1998; Celis, 2008). Örneğin, ABD eyalet temsilcilerini inceleyen araştırmacılar, kadın temsilcilerin erkeklere kıyasla çocuklar, aile ve kadınlarla ve sağlık ile sosyal hizmetlerle ilgili yasa tasarılarına daha fazla öncelik verdiklerini ortaya koymuşlardır (Little vd., 2001; Thomas, 1991). Bununla birlikte kadınların iklim değişikliği yönetimindeki rolünü inceleyen ve giderek artan araştırmalar, özellikle gelişmiş ülkelerde kadınların, erkek meslektaşlarına kıyasla çevre koruma konusunda daha fazla destek verme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Tranter, 2011; Semenza vd., 2011, McCright, 2010; Hunter vd., 2004). Mevcut araştırmalar, kadınların parlamentoda daha yüksek oranda temsil edildiği ülkelerin çevre anlaşmalarını onaylama, koruma alanı oluşturma, düşük CO₂ emisyonuna sahip olma, ormansızlaşmanın azalması ve orman örtüsünün korunması gibi çevresel önlemleri daha fazla desteklediğini göstermektedir (Salahodjaev & Jarilkapova, 2020; Ergas & York, 2012; Ramstetter & Habersack, 2019; Nugent & Shandra, 2009; Norgaard & York, 2005; Mcgee vd., 2020). ABD Temsilciler Meclisi'ndeki kadın yasa koyucuların çevre politikalarını daha sıkı bir şekilde desteklediği ve kadınların siyasi güçlenmesinin arttığı ülkelerde CO₂ emisyonlarında uzun vadeli düşüşler yaşandığı belirlenmiştir (Fredriksson & Wang, 2011; Lv & Deng, 2019). Benzer şekilde Avrupa Parlamentosu'ndaki kadın üyelerin çevre mevzuatını destekleme olasılığının, erkek meslektaşlarına göre önemli ölçüde daha yüksek olduğu da gözlemlenmiştir (Ramstetter & Habersack, 2019). Örneğin, Jagnani & Mahadevan (2023), Hindistan'dan elde edilen verilere dayanarak, seçim bölgelerinde erkek ve kadın adaylar arasında küçük farkların olduğu yerlerde mahsul yakma olaylarını karşılaştırmış ve kadın yasa koyucuların daha fazla olduğu bölgelerde mahsul yakma olaylarının ve partikül emisyonlarının azaldığı sonucuna varmışlardır. Yine Hindistan'da yerel konseyler üzerine yapılan bir araştırma, kadınların liderlik ettiği konseylerin bulunduğu bölgelerde içme suyu projelerinin sayısının, erkeklerin liderlik ettiği konseylerin bulunduğu bölgelere göre %62 daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Chattopadhyay & Duflo, 2004). Benzer şekilde, Salamon (2024) tarafından gerçekleştirilen ampirik bir çalışmada, kadınların siyasi katılımındaki artışın çevresel çıktılar ve sonuçlar üzerinde önemli marjinal etkileri olduğu tespit edilmiştir. Salamon'a göre, eğer kadın temsilciler yasama organlarının yarısını oluştursaydı, çevresel faydaların önemi göz ardı edilemezdi: yenilenebilir enerji tüketimi yaklaşık olarak %20 artabilir ve kişi başına düşen CO₂ emisyonları 2 metrik tondan fazla azalabilirdi. Salahodjaev & Jarilkapova (2020), 1990 ile 2015 yılları arasında 176'dan fazla ülkenin yıllık verilerine dayanarak, parlamentodaki kadın oranının kişi başına düşen orman varlığı ile önemli derecede ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Özellikle %38'in üzerinde kadın yasa koyucuya sahip ulus-devletlerde, kişi başına düşen orman miktarında belirgin artışlar kaydedilmiştir. Mavisakalyan & Tarverdi (2019), ulusal parlamentolarda kadın temsiline artmasının ülkeler arasında daha sıkı iklim değişikliği politikalarının uygulanmasına yol açtığını ve bunun sonucunda daha düşük karbondioksit emisyonu elde edildiğini bulmuşlardır. Avrupa Parlamentosu'nun 6. ve 7. dönemlerinin oy verilerinin analiziyle yapılan bir çalışma, yasa koyucuların kadın ve erkekler arasında benzer çevresel endişeleri ifade ettiğini, ancak kadınların çevre yasalarını destekleme olasılığının önemli ölçüde daha yüksek olduğunu göstermiştir (Ramstetter & Habersack, 2019). Kadınların parlamentodaki temsiline artış,

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile pozitif ve anlamlı bir ilişki sergilerken, aynı zamanda daha yüksek çevresel endişeler de gözlemlenmektedir (Mirziyoyeva & Salahodjaev, 2022; DiRienzo & Das, 2019).

Çevre bakanlıklarında cinsiyet dengesinin sağlanması, iklim müzakerelerinin seyrini ve sonuçlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Genellikle bakanlar ve üst düzey yetkililer tarafından yürütülen bu müzakerelere kadınların anlamlı bir şekilde katılımı, müzakere süreçlerinin daha verimli ve etkili olmasına katkı sağlar (Paffenholz vd., 2016). Kadınların müzakere masalarındaki göreceli yokluğu önemli bir sorundur, çünkü kadınların resmi veya gayri resmi müzakerelere katıldıklarında, genellikle farklı konuları gündeme getirme eğiliminde oldukları ve çatışma çözümüne yönelik farklı yaklaşımlar benimsedikleri gözlemlenmektedir (Porter, 2003). Kadınların müzakere süreçlerine katılımı, müzakerelerin kapsamını ve içeriğini genişleterek daha kapsayıcı ve çeşitli perspektiflerin değerlendirilmesine olanak tanır. Bu durum, müzakere sonuçlarının daha bütüncül ve sürdürülebilir olmasına katkıda bulunur. Ayrıca, kadınların çatışma çözümünde benimsedikleri farklı yaklaşımlar, genellikle daha uzlaşmacı ve işbirlikçi yöntemleri içerir, bu da çatışmaların daha etkili ve kalıcı bir şekilde çözülmesine yardımcı olabilir (Karam, 2000). Kadınların müzakere süreçlerindeki bu benzersiz katkıları hem toplumsal cinsiyet eşitliğini hem de müzakere süreçlerinin etkinliğini artırarak, daha adil ve dengeli sonuçlar elde edilmesini sağlar. Bu bağlamda, kadınların müzakere masalarındaki eksikliği, yalnızca cinsiyet eşitliği açısından değil, aynı zamanda müzakere süreçlerinin verimliliği ve kalitesi açısından da önemli bir kayıp olarak değerlendirilmelidir (Porter, 2003). Kadınlar, politika müzakerelerinde aktif rol aldıklarında, daha somut ve iddialı sonuçlar elde etmek için kararlılıkla hareket ederler ve bu sayede daha uzun süreli ve olumlu anlaşmaların sağlanmasına yardımcı olurlar (Krause vd., 2018). Bununla birlikte kadın temsiliyetinin daha yüksek olduğu ülkelerin, uluslararası çevre anlaşmalarını onaylama olasılıkları daha yüksektir (Norgaard & York, 2005).

İsveç'te gerçekleştirilen çalışmalar, kadın milletvekillerinin aile politikaları, yaşlı bakımı ve sağlık hizmetleri gibi alanlara erkek meslektaşlarına göre daha fazla önem verdiklerini ortaya koymaktadır. Bu eğilim, özellikle iş, çevre ve vergi politikaları gibi diğer alanlarla karşılaştırıldığında daha da belirginleşmektedir (Wangnerud, 2000; Skjeie, 1991; Svaleryd, 2009). Benzer şekilde Latin Amerika'da, kadın ve erkek yasa koyucuların yasama öncelikleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır (Schwindt-Bayer, 2006; Barnes, 2012; Htun & Power, 2006). Arjantin, Kolombiya ve Kosta Rika'dan 292 milletvekili ile yapılan bir ankette, kadın yasa koyucuların %65'i "kadın eşitliğini" en yüksek öncelik olarak görürken, bu görüşü paylaşan erkek yasa koyucuların oranı sadece %25'tir. Ayrıca, kadın milletvekillerinin %43'ü çocuk ve aile konularına çok yüksek öncelik verirken, erkek milletvekillerinde bu oran %28'dir (Schwindt-Bayer, 2006). Buna karşın, erkek yasa koyucuların tarım ve istihdam konularına daha fazla öncelik verme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Bunların yanında kadın milletvekillerinin, eşitliği ve sosyal refahı destekleyen politikaları savunma olasılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Volden vd., 2018). Başka bir çalışma, Sahra Altı Afrika yasama organlarındaki kadınların artan payının, artan sağlık harcamaları ve azalan çocuk ve bebek ölümleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur (Mechkova & Carlitz, 2021). Bir araştırmaya göre, kadınların parlamentodaki temsil oranı %5 arttığında, bir ülkenin uluslararası bir krize şiddetle karşılık verme olasılığı ortalama olarak neredeyse beş kat azalmaktadır (Caprioli & Boyer, 2001). Ülkeler bazında yapılan araştırmalar, parlamentoda kadın temsiliyetinin artmasının iç savaş riskinin azalması ve devlet tarafından gerçekleştirilen kayıplar, cinayetler, siyasi hapis ve işkence gibi insan hakları ihlallerinin daha düşük seviyelerde olması ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Melandar, 2005). Dahası, artan kanıtlar, kadınların karar alma süreçlerine katılımının sadece siyasi süreçleri değil, aynı zamanda yönetimi de iyileştirdiğini göstermektedir (Pikramenou & Mahajan, 2019).

Kadınların yasama ortamlarında sayıca az olmalarına rağmen erkekler kadar, hatta onlardan daha fazla etkili olabildiklerini gösteren araştırmalar mevcuttur. Bu etki, tercih ettikleri yasaları yürürlüğe koyma, seçmenlere kaynak sağlama ve resmi konuşmalarda görüşlerini ifade etme gibi alanlarda belirginleşmektedir. Örneğin, Anzia & Berry (2011) çalışmalarında, ABD Kongresi'ndeki kadınların erkeklere kıyasla daha fazla yasa tasarisına katkı yaptıklarını ve bölgelerine yaklaşık %9 daha fazla fon sağladıklarını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Bratton & Haynie (1999), ulusal düzeyde otuz yıl boyunca altı eyaleti incelemiş ve kadınların yasa tekliflerinin kabul edilmesinde genellikle erkekler kadar etkili olduğunu saptamıştır.

Sonuç olarak tüm çalışmalar, kadınların parlamentolardaki temsiliyetinin demokratik kurumların işleyişine ve politika yapım süreçlerine önemli ve olumlu katkılarda bulunabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kadınların parlamentolarda daha fazla temsil edilmesinin öneminin kavranması ve bu konunun derinlemesine analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü kadınların karar alma süreçlerine tam katılımı ve temsili, temel insan onurunu ve kadınlara toplumsal bir kategori olarak duyulan saygıyı doğrudan etkiler.

Kadınların karar alma süreçlerine katılımı, yalnızca bir hak meselesi olmanın ötesinde, sürdürülebilir kalkınmanın temel bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Demokratik sistemlerde nüfusun tüm kesimlerinin eşit temsil edilmesi, adil ve kapsayıcı yönetim için kritik öneme sahiptir. Erkeklerin ve kadınların birlikte karar alma süreçlerine katılımı, çeşitli perspektiflerin bir araya gelmesini sağlayarak karar verme süreçlerini zenginleştirir. Bu katılım, yaratıcılık ve yenilikçiliği teşvik ederken, yetenek ve yeterlilik havuzunu da çeşitlendirir. Aynı zamanda, çatışmaları azaltarak ve uyumu artırarak karar alma sürecinin genel kalitesini yükseltir. Kadınların karar alma mekanizmalarına dahil edilmesi, sadece kadınların yararına değil, toplumsal düzeyde de geniş kapsamlı olumlu etkiler yaratmaktadır. Bu katılım, daha kapsayıcı ve etkili politikaların geliştirilmesine olanak tanıyarak, toplumsal faydaların artmasına katkıda bulunur.

13. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, dünya genelinde parlamentolardaki kadın temsili ile demokrasi, seçim sistemleri, ekonomik gelişmişlik, demokrasi deneyiminin uzunluğu, hükümet sistemleri ve cinsiyet kotaları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, 2000-2020 yıllarını kapsayan veriler kullanılarak, 142 ülkenin analizine dayalı olarak üç farklı model oluşturulmuş ve bu modeller üzerinden çeşitli hipotezler test edilmiştir. Elde edilen bulgular, kadınların parlamentolardaki temsiliyetinin karmaşık ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir.

Kadınların parlamentolarda temsili ile demokrasi düzeyi arasında genel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, bu durum, demokrasinin tek başına kadın temsili üzerinde belirleyici olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak bu bulgu, demokrasinin cinsiyet eşitliği açısından zayıf kaldığını değil, kadın temsiliyetinin başka toplumsal, kültürel ve politik faktörler tarafından da şekillendiğini göstermektedir. Demokrasi düzeyi yüksek ülkelerde bile kadınların parlamentolarda yeterince temsil edilmemesi, cinsiyet eşitliği politikalarının hayata geçirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Araştırmanın önemli bulgularından biri, seçim sistemlerinin kadın temsili üzerindeki etkisidir. Nispi temsil sistemine dayalı ülkelerde kadınların parlamentolarda daha fazla temsil edildiği, buna karşın çoğunluk sistemi uygulayan ülkelerde kadın temsiliyetinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, kadınların siyasette daha fazla yer alabilmeleri için nispi temsil sisteminin etkili bir araç olduğunu doğrulamaktadır. Özellikle parti listelerinde kadın adaylara daha fazla yer verilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşmada önemli bir adım olarak görülmektedir.

Cinsiyet kotaları, kadın temsiliyetini artırmada en etkili mekanizmalardan biri olarak öne çıkmıştır. Hem Model 1 hem de Model 3'te cinsiyet kotalarının parlamentolardaki kadın oranı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgu,

literatürdeki benzer çalışmalarla uyumlu olup, cinsiyet kotalarının kadınların parlamentolara erişimini kolaylaştırdığı ve siyasal süreçlere aktif katılımını desteklediğini göstermektedir. Cinsiyet kotaları, kadınların siyasal temsiliyetinin artırılmasında sürdürülebilir bir politika aracı olarak değerlendirilmektedir.

Ekonomik gelişmişlik düzeyinin kadın temsiliyeti üzerinde doğrudan bir etkisi tespit edilememiştir. Bu bulgu, ekonomik gelişmişliğin tek başına kadınların siyasal temsiliyetini artırmada yeterli bir değişken olmadığını göstermektedir. Kadınların parlamentolarda yer alması, daha çok kültürel ve toplumsal normlar ile cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların hayata geçirilmesine bağlıdır. Dolayısıyla, ülkelerin sadece ekonomik kalkınmaya değil, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, kadınların parlamentolardaki temsiliyetinin artırılması için seçim sistemlerinin reforme edilmesi, cinsiyet kotalarının yaygınlaştırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecek araştırmalarda, ülkelerin sosyo-kültürel yapılarına yönelik niteliksel analizlerin derinleştirilmesi, kadın temsiliyeti konusunda daha geniş bir perspektif sunabilir. Ayrıca, kadınların siyasi temsiliyetini artırmaya yönelik politika önerilerinin sadece parlamentolarla sınırlı kalmayıp, daha geniş bir kamusal alana yayılması, demokrasinin kalitesini artırmada önemli bir adım olacaktır.

Bu çalışmanın bulguları, kadınların parlamentolardaki temsiliyetini artırmaya yönelik politikalar ve stratejiler açısından önemli sonuçlar sunmaktadır. Çeşitli faktörler, kadın temsiliyeti üzerinde karmaşık ve çok boyutlu bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, kadın temsiliyetini artırmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir demokratik yapıyı güçlendirmek için şu öneriler sunulmaktadır:

Cinsiyet Kotalarının Yaygınlaştırılması: Cinsiyet kotaları, kadınların parlamentolarda temsil edilmesi açısından en etkili araçlardan biridir. Çalışmamızda da kotaların, kadın temsiliyeti üzerinde anlamlı bir pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, ülkeler cinsiyet kotalarını yasalarla zorunlu hale getirmeli ve partilerin aday listelerinde kadınlara yer verme zorunluluğu getirilmelidir. Ayrıca, kota uygulamalarının sadece parlamentolarda değil, yerel yönetimlerde ve diğer kamu kurumlarında da hayata geçirilmesi kadınların siyasi süreçlere katılımını genişletecektir.

Seçim Sistemi Reformları: Çalışmanın sonuçları, nispi temsil seçim sistemlerinin kadın temsiliyeti açısından daha avantajlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, kadın temsiliyetini artırmayı hedefleyen ülkeler, nispi temsil sistemine geçiş yapmayı veya mevcut sistemlerinde kadın adayların daha fazla yer bulabileceği düzenlemeler yapmayı göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca, kadınların adaylık süreçlerinde karşılaştıkları yapısal engellerin kaldırılması için siyasi partilere teşvikler sunulmalı ve kadın adaylara yönelik kota uygulamaları etkinleştirilmelidir.

Demokrasi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Arasındaki İlişkinin Güçlendirilmesi: Demokrasi düzeyi ile kadın temsiliyeti arasında doğrudan bir ilişki bulunmamakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliği demokrasinin kalitesini doğrudan etkileyen bir faktördür. Demokratik rejimler, kadınların karar alma süreçlerine daha fazla katılımını sağlamak için daha fazla cinsiyet eşitliği politikası geliştirmelidir. Bu doğrultuda, demokrasi endekslerinin kadınların temsiliyetini artırmaya yönelik kriterleri içermesi ve ülkelerin toplumsal cinsiyet politikaları ile demokrasi performanslarının ilişkilendirilmesi önerilmektedir.

Kadınların Siyasal Katılımına Yönelik Kültürel ve Sosyal Engellerin Aşılması: Ekonomik gelişmişlik tek başına kadın temsiliyeti üzerinde belirleyici bir faktör olmamaktadır. Kadınların parlamentolardaki temsili, aynı zamanda toplumsal normlar ve kültürel faktörlerle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden eğitim kampanyaları ve farkındalık çalışmaları yürütülmelidir. Eğitim, medya ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kadınların siyasi katılımına ilişkin olumlu algılar yaratılmalı ve kültürel engellerin aşılmasına yönelik uzun vadeli stratejiler geliştirilmelidir.

Kadın Liderliğinin Güçlendirilmesi: Kadınların siyasi alanda daha fazla liderlik pozisyonunda yer alması, yalnızca temsil oranlarını artırmakla kalmaz, aynı zamanda cinsiyet eşitliği politikalarının güçlenmesine de katkıda bulunur. Bu bağlamda, kadınların liderlik pozisyonlarına erişimlerini kolaylaştırmak için çeşitli mentorluk programları, eğitim fırsatları ve siyasi partilerde kadınlara yönelik kotaların artırılması önerilmektedir. Ayrıca, kadınların siyasi kariyerlerinde karşılaştıkları ekonomik ve sosyal engelleri hafifletmek için çeşitli teşvikler sunulabilir.

Ülkelere Özgü Çözümler Geliştirilmesi: Kadın temsiliyeti, her ülkenin siyasal, kültürel ve sosyoekonomik bağlamına göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, tek tip politikalar yerine her ülkenin kendi dinamiklerine uygun cinsiyet eşitliği politikaları geliştirmesi önemlidir. Özellikle demokrasisi gelişmekte olan ve cinsiyet eşitliğinde ilerleme kaydetmek isteyen ülkeler için, yerel bağlamı dikkate alan kapsamlı cinsiyet eşitliği stratejileri benimsenmelidir.

Sonuç olarak, kadınların parlamentolardaki temsiliyetinin artırılması, demokrasilerin daha kapsayıcı ve eşitlikçi olmasını sağlayacak önemli bir adımdır. Bu hedefe ulaşmak için seçim sistemi reformları, cinsiyet kotaları, kadın liderliğini teşvik eden politikalar ve toplumsal farkındalık kampanyaları bir arada uygulanmalıdır. Kadınların siyasal temsiliyeti, sadece parlamentoların çeşitliliğini değil, aynı zamanda demokratik kurumların meşruiyetini ve kalitesini de artıracaktır.

Kaynakça

- Alexander, D., & Andersen, K. (1993). Gender as a factor in the attribution of leadership traits. *Political Research Quarterly*, 46(3), 527-545. <https://doi.org/10.1177/106591299304600305>
- Amalia, L. S., Budiatri, A. P., Sweinstani, M. KD., Kusumaningtyas, A. N., & Ekawati, E. (2021). Simultaneous elections and the rise of female representation in Indonesia. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 40(1), 50-72. <https://doi.org/10.1177/1868103421989716>
- Anzia, S., & Berry, C. (2011). The Jackie (and Jill) Robinson effect: Why do congresswomen outperform congressmen?. *American Journal of Political Science*, 55(3), 478-493. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1013443>
- Atabey, G., & Hasta, D. (2018). Siyasal katılım, siyasal yeterlik ve toplumsal cinsiyet. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(13), 484-516. DOI: 10.7816/nesne-06-13-10
- Baldez, L. (2004). Elected bodies: The gender quota law for legislative candidates in Mexico. *Legislative Studies Quarterly*, 29, 231-258. <https://doi.org/10.3162/036298004X201168>
- Barnes, T. D. (2012). Gender and legislative preferences: Evidence from the Argentine provinces. *Politics & Gender*, 8(4), 483-507. <https://doi.org/10.1017/S1743923X12000505>
- Beckwith, K., & Cowell-Meyers, K. (2007). Sheer numbers: Critical representation thresholds and women's political representation. *Perspectives on Politics*, 5(3), 553-565. <https://doi.org/10.1017/S153759270707154X>
- Bell, L. C., & Rosenthal, C. S. (2003). From passive to active representation: The case of women congressional staff. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 13(1), 65-81. <https://doi.org/10.1093/jopart/mug008>
- Belsley, D. A., Kuh, E., & Welsch, R. E. (1980). *Regression diagnostics: Identifying influential data and sources of collinearity*. John Wiley & Sons.
- Bratton, K. A., & Haynie, K. L. (1999). Agenda setting and legislative success in state legislatures: The effects of gender and race. *The Journal of Politics*, 61(3), 658-679. <https://doi.org/10.2307/2647822>
- Bush, S. S. (2011). International politics and the spread of quotas for women in legislatures. *International Organization*, 65(1), 103-137. <https://doi.org/10.1017/S0020818310000287>
- Campbell, R., Childs, S., & Lovenduski, J. (2009). Do women need women representatives?. *British Journal of Political Science*, 40(1), 171-194. <https://doi.org/10.1017/S0007123409990408>
- Caprioli, M., & Boyer, M. A. (2001). Gender, violence, and international crisis. *Journal of Conflict Resolution*, 45(4), 503-518. <https://doi.org/10.1177/0022002701045004005>
- Caul, M. (1999). Women's representation in parliament: The role of political parties. *Party Politics*, 5(1), 79-98. <https://doi.org/10.1177/1354068899005001005>

- Celis, K. (2008). Gendering representation. G. Goertz & A. G. Mazur (Ed.), *Politics, gender, and concepts theory and methodology* (71-93). Cambridge University Press.
- Chafetz, J. S., & Dworkin, A. G. (1987). In the face of threat: Organized antifeminism in comparative perspective. *Gender and Society*, 1(1), 33-60. <https://doi.org/10.1177/089124387001001003>
- Chaney, P. (2016). Gendered political space: Civil society, contingency theory, and the substantive representation of women. *Journal of Civil Society*, 12(2), 198-223. <https://doi.org/10.1080/17448689.2016.1178964>
- Chattopadhyay, R., & Duflo, E. (2004). Women as policy makers: Evidence from a randomized policy experiment in India. *Econometrica*, 72(5), 1409-1443. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2004.00539.x>
- Childs, S., & Lovenduski, J. (2013). Political representation. G. Waylen, K. Celis, J. Kantola, & S. L. Weldon (Ed.), *The Oxford handbook of gender and politics* (pp. 489-513). Oxford University Press.
- Curtin, J. (2008). Women, political leadership and substantive representation: The case of New Zealand. *Parliamentary Affairs*, 61(3), 490-504. <https://doi.org/10.1093/pa/gsn014>
- Dahlerup, D. (2007). Electoral gender quotas: Between equality of opportunity and equality of result. *Representation*, 43(2), 73-92. <https://doi.org/10.1080/00344890701363227>
- Dahlerup, D., & Freidenvall, L. (2005). Quotas as a "fast track" to equal representation for women: Why Scandinavia is no longer the model. *International Feminist Journal of Politics*, 7(1), 26-48. <https://doi.org/10.1080/1461674042000324673>
- Dassonneville, R., & McAllister, I. (2018). Gender, political knowledge, and descriptive representation: The impact of long-term socialization. *American Journal of Political Science*, 62(2), 249-265. <https://doi.org/10.1111/ajps.12353>
- Değirmenci, N. (2022). Türkiye'de kadının siyasal temsil sorunu üzerine bir inceleme. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 409-430
- Demir, S. (2015). Kadınların siyasete katılımı ve katılımı artırmaya yönelik stratejiler. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-39.
- Demirci, M. R. (2023). Demokrasilerde kadın temsiliyetinin yetersizliği: kimlik ve katılım sorunlarına feminist bir bakış. H. Altıntaş, M. Mete & N. Bolat Bozaslan (Ed.), *Sosyal ve beşerî bilimlerde uluslararası teori, araştırma ve derlemeler 3* (21-50). Serüven Yayınevi
- Demirci, M. R. (2024). Cinsiyet kotalarının kadınların siyasal temsili ve katılımı üzerindeki etkisi. S. Batal (Ed.), *Siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ve kamu yönetimi alanında uluslararası araştırma ve değerlendirmeler* (219-238). Serüven Yayınevi.
- DiRienzo, C. E., & Das, J. (2019). Women in government, environment, and corruption. *Environmental Development*, 30, 103-113. <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2019.04.006>
- Eagly, A. H., Johannesen-Schmidt, M. C., & van Engen, M. L. (2003). Transformational, transactional, and laissez-faire leadership styles: A meta-analysis comparing women and men. *Psychological Bulletin*, 129(4), 569-591. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.4.569>
- Ergas, C., & York, R. (2012). Women's status and carbon dioxide emissions: A quantitative cross-national analysis. *Social Science Research*, 41(4), 965-976. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.03.008>
- Erzeel, S., & Celis, K. (2016). Political parties, ideology and the substantive representation of women. *Party Politics*, 22(5), 576-586. <https://doi.org/10.1177/1354068816655561>
- Fox, J. (2020). *Regression diagnostics: An introduction*. Sage.
- Fredriksson, P. G., & Wang, L. (2011). Sex and environmental policy in the U.S. House of Representatives. *Economics Letters*, 113, 228-230. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2011.07.019>
- Freedom House. (n.d.). *Demokrasi Endeksi*. <https://freedomhouse.org/reports/publication-archives> (Erişim Tarihi: 17.12.2023)
- Gorska, A. (2016). Gender differences in leadership. *Studia i Materiały*, 1(20), 136-144. <https://doi.org/10.7172/1733-9758.2016.20.10>
- Gwiazda, A. (2021). Analysing the "what" and "when" of women's substantive representation: The role of right-wing populist party ideology. *East European Politics*, 37(4), 681-701. <https://doi.org/10.1080/21599165.2021.1873775>
- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*. (Çev. Willam R.). Polity Press.
- Hughes, M. M. (2011). Intersectionality, quotas, and minority women's political representation worldwide. *The American Political Science Review*, 105(3), 604-620. <https://doi.org/10.1017/S0003055411000293>
- Hunter, L. M., et al. (2004). Cross-national gender variation in environmental behaviors. *Social Science Quarterly*, 85(3), 677-694. <https://doi.org/10.1111/j.0038-4941.2004.00239.x>
- Htun, M., & Power, T. J. (2006). Gender, parties, and the support for equal rights in the Brazilian Congress. *Latin American Politics and Society*, 48(4), 83-104. <https://doi.org/10.1111/j.1548-2456.2006.tb00366.x>

- Inglehart, R., et al. (2002). Gender equality and democracy. *Comparative Sociology*, 1(3-4), 321-345. https://doi.org/10.1163/9789047404361_007
- Inglehart, R., & Norris, P. (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world*. Cambridge University Press.
- İnsani Gelişim Endeksi. (n.d.). *United Nations Development Programme*. https://hdr-undp-org.translate.goog/data-center/documentation-and-downloads?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc (Erişim Tarihi: 22.11.2023)
- Jagnani, M., & Mahadevan, M. (2023). Do women leaders improve environmental outcomes? Evidence from crop fires in India. *Ideas for India*. <https://www.ideasforindia.in/topics/environment/do-women-leaders-improve-environmental-outcomes-evidence-from-crop-fires-in-india.html>
- Karam, A. (2000). Women in war and peace-building: The roads traversed, the challenges ahead. *International Feminist Journal of Politics*, 3(1), 2-25. <https://doi.org/10.1080/14616740010019820>
- Kenworthy, L., & Malami, M. (1999). Gender inequality in political representation: A worldwide comparative analysis. *Social Forces*, 78(1), 235-269. <https://doi.org/10.1093/sf/78.1.235>
- Keser, A., Çelik, M., & Ercan, E. (2021). Türkiye'de kadınların siyasal temsili ve toplumsal cinsiyet. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 191-229. <https://doi.org/10.33630/ausbf.822019>
- Kittilson, M. C. (2006). *Challenging parties, changing parliaments: Women and elected office in contemporary Western Europe*. Ohio State University Press.
- Krause, J., Krause, W., & Bränfors, P. (2018). Women's participation in peace negotiations and the durability of peace. *International Interactions*, 44(6), 985-1016. <https://doi.org/10.1080/03050629.2018.1492386>
- Krook, M. L. (2009). *Quotas for women in politics: Gender and candidate selection reform worldwide*. Oxford University Press.
- Krook, M. L. (2018). Electoral systems and women's representation. E. S. Herron, R. J. Pekkanen & M. S. Shugart (Ed.), *The Oxford handbook of electoral systems* (175-192). Oxford University Press.
- Krook, M. L., & Mackay, F. (Ed.). (2011). *Gender, politics and institutions: Towards a feminist institutionalism*. Palgrave Macmillan.
- Kunovich, S., & Paxton, P. (2005). Pathways to power: The role of political parties in women's national political representation. *American Journal of Sociology*, 111(2), 505-552. <https://doi.org/10.1086/444445>
- Lawless, J. L. (2015). Female candidates and legislators. *Annual Review of Political Science*, 18, 349-366. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-020614-094613>
- Little, T. H., Dunn, D., & Deen, R. E. (2001). A view from the top: Gender differences in legislative priorities among state legislative leaders. *Women and Politics*, 22(4), 29-49. https://doi.org/10.1300/J014v22n04_02
- Lovenduski, J. (2005). *Feminizing politics*. Polity Press
- Lv, Z., & Deng, C. (2019). Does women's political empowerment matter for improving the environment? A heterogeneous dynamic panel analysis. *Sustainable Development*, 27, 603-612. <https://doi.org/10.1002/sd.1926>
- Matland, R. E. (1998). Women's representation in national legislatures: Developed and developing countries. *Legislative Studies Quarterly*, 23(1), 107-129. <https://doi.org/10.2307/440217>
- Mavisakalyan, A., & Tarverdi, Y. (2019). Gender and climate change: Do female parliamentarians make difference? *European Journal of Political Economy*, 56, 151-164. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2018.08.001>
- McCright, A. M. (2010). The effects of gender on climate change knowledge and concern in the American public. *Population and Environment*, 32, 66-87. <https://doi.org/10.1007/s11111-010-0113-1>
- McDonagh, E. (2010). It takes a state: A policy feedback model of women's political representation. *Perspectives on Politics*, 8(1), 69-91. <https://doi.org/10.1017/S1537592709992672>
- McGee, J. A., Greiner, P. T., Christensen, M., Ergas, C., & Clement, M. T. (2020). Gender inequality, reproductive justice, and decoupling economic growth and emissions: A panel analysis of the moderating association of gender equality on the relationship between economic growth and CO₂ emissions. *Environmental Sociology*, 6(3), 1-14. <https://doi.org/10.1080/23251042.2020.1736364>
- Mechkova, V., & Carlitz, R. (2021). Gendered accountability: When and why do women's policy priorities get implemented? *European Political Science Review*, 13, 3-21. <https://doi.org/10.1017/S1755773920000272>
- Mechkova, V., Dahlum, S., & Petrarca, C. S. (2022). Women's political representation, good governance and human development. *Governance*, 37(1), 19-38. <https://doi.org/10.1111/gove.12742>

- Melander, E. (2005). Gender equality and intrastate armed conflict. *International Studies Quarterly*, 49(4), 695-714. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2005.00384.x>
- Mendelberg, T., Karpowitz, C.F. and Goedert, N. (2014). Does descriptive representation facilitate women's distinctive voice? How gender composition and decision rules affect deliberation. *American Journal of Political Science*, 58(2), 291-306. <https://doi.org/10.1111/ajps.12077>
- Mirziyoyeva, Z., & Salahodjaev, R. (2022). Women's parliamentary representation and sustainable development goals: A cross-country evidence. *Applied Research in Quality of Life*, 17, 871-883. <https://doi.org/10.1007/s11482-021-09940-8>
- Mouffe, C. (2005). *On the political*. Routledge.
- Muyinudeen, B. M. H., & Elsadig, M. A. (2008). Gender differences in decision-making styles of Malaysian managers. *European Journal of Scientific Research*, 19(3), 405-415.
- Nechemias, C. (1994). Democratization and women's access to legislative seats: The Soviet case, 1989–1991. *Women & Politics*, 14(3), 1-18. https://doi.org/10.1300/J014v14n03_01
- Norgaard, K., & York, R. (2005). Gender equality and state environmentalism. *Gender and Society*, 19(4), 506-522. <https://doi.org/10.1177/0891243204273612>
- Norris, P. (2004). *Electoral engineering: Voting rules and political behavior*. Cambridge University Press.
- Nugent, C., & Shandra, J. M. (2009). State environmental protection efforts, women's status, and world polity. *Organization & Environment*, 22(2), 208-229. <https://doi.org/10.1177/1086026609338166>
- Osborn, T. (2014). Women state legislators and representation: The role of political parties and institutions. *State & Local Government Review*, 46(2), 146-155. <https://doi.org/10.1177/0160323X14542441>
- Paffenholz, T. (2016). *Making women count not just counting women: Assessing women's inclusion and influence on peace negotiations*. UN Women.
- Parlamentolar Arası Birlik Veritabanı. (n.d.). *Inter-Parliamentary Union*. <https://data.ipu.org/compare/> (Erişim Tarihi: 17.01.2024)
- Pateman, C. (2018). *The sexual contract*. Polity Press.
- Paxton, P. (1997). Women in national legislatures: A cross-national analysis. *Social Science Research*, 26, 442-464. <https://doi.org/10.1006/ssre.1997.0603>
- Paxton, P., & Hughes, M. M. (2017). *Women, politics and power*. SAGE Publications.
- Paxton, P., & Kunovich, S. (2003). Women's political representation: The importance of ideology. *Social Forces*, 82(1), 87-113. <https://doi.org/10.1353/sof.2003.0105>
- Phillips, A. (1991). *Engendering democracy*. Polity Press.
- Pikramenou, N., & Mahajan, S. (2019). Make every African woman leader count. *Agenda*, 33(1), 82-96. <https://doi.org/10.1080/10130950.2019.1605835>
- Porter, E. (2003). Women, political decision-making, and peacebuilding. *Global Change, Peace & Security*, 15(3), 245-262. <https://doi.org/10.1080/0951274032000124965>
- Ramstetter, L., & Habersack, F. (2019). Do women make a difference? Analyzing environmental attitudes and actions of members of the European Parliament. *Environmental Politics*, 29(6), 1-22. <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1609156>
- Regulska, J. (1992). Women and power in Poland: Hopes or reality. In J. Bystydziński (Ed.), *Women transforming politics: Worldwide strategies for empowerment* (pp. 175-191). Indiana University Press.
- Reingold, B. (1992). Concepts of representation among female and male state legislators. *Legislative Studies Quarterly*, 17(4), 509-537. <https://doi.org/10.2307/439864>
- Reynolds, A. (1999). Women in the legislatures and executives of the world: Knocking at the highest glass ceiling. *World Politics*, 51(4), 547-572. <https://doi.org/10.1017/S0043887100009254>
- Salahodjaev, R., & Jarilkapova, D. (2020). Women in parliament and deforestation: Cross-country evidence. *Journal for Nature Conservation*, 55, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.jnc.2020.125830>
- Salamon, H. (2024). The "women's representation-corruption link" and environmentalism: A cross-national study. *Political Studies*, 0, 1-23. <https://doi.org/10.1177/00323217231224964>
- Sanbonmatsu, K. (2002). Gender stereotypes and vote choice. *American Journal of Political Science*, 46(1), 20-34. <https://doi.org/10.2307/3088412>

- Sanbonmatsu, K. (2003). Gender-related political knowledge and the descriptive representation of women. *Political Behavior*, 25(4), 367-388. <https://doi.org/10.1023/B:POBE.0000004063.83917.2d>
- Schmidt, G. D. (2008). The election of women in list PR systems: Testing the conventional wisdom. *Electoral Studies*, 28, 190-203. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2008.08.002>
- Schwindt-Bayer, L. A. (2006). Still supermadres? Gender and the policy priorities of Latin American legislators. *American Journal of Political Science*, 50(3), 570-585. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2006.00202.x>
- Schwindt-Bayer, L. A., & Mishler, W. (2005). An integrated model of women's representation. *The Journal of Politics*, 67(2), 407-428. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2005.00323.x>
- Semenza, J.C., Ploubidis, G.B. & George, L.A. (2011). Climate change and climate variability: Personal motivation for adaptation and mitigation. *Environmental Health*, 10(46), 1-12. <https://doi.org/10.1186/1476-069X-10-46>
- Shanmugam, M., Amaratunga, R. D. G., & Haigh, R. P. (2007). Leadership styles: Gender similarities, differences and perceptions. *7th International Postgraduate Research Conference in the Built and Human Environment* (99-113).
- Skjeie, H. (1991). The rhetoric of difference: On women's inclusion into political elites. *Politics and Society*, 19(2), 233-263. <https://doi.org/10.1177/003232929101900205>
- Smith, A. R., Reingold, B., & Owens, M. L. (2012). The political determinants of women's descriptive representation in cities. *Political Research Quarterly*, 65(2), 315-329. <https://doi.org/10.1177/1065912910395327>
- Stockemer, D. (2011). Women's parliamentary representation in Africa: The impact of democracy and corruption on the number of female deputies in national parliaments. *Political Studies*, 59, 693-712. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2011.00897.x>
- Stockemer, D. (2015). Women's descriptive representation in developed and developing countries. *International Political Science Review*, 36(4), 393-408. <https://doi.org/10.1177/0192512113513966>
- Sumbas, A. (2015). Kadının Politik Temsil Meselesi Üzerine Bir Tartışma. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 53, 103-121.
- Swers, M. L. (1998). Are women more likely to vote for women's issue bills than their male colleagues?. *Legislative Studies Quarterly*, 23(3), 435-448. <https://doi.org/10.2307/440362>
- Swers, M. L. (2005). Connecting descriptive and substantive representation: An analysis of sex differences in cosponsorship activity. *Legislative Studies Quarterly*, 30(3), 407-433. <https://doi.org/10.3162/036298005X201617>
- Svaleryd, H. (2009). Women's representation and public spending. *European Journal of Political Economy*, 25(2), 186-198. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2008.12.004>
- Şahin M. vd. (2024). Kadınların siyasal temsilde yaşadıkları sorunlar ve engeller üzerine nitel bir araştırma. *Politik Ekonomik Kuram*, 8(2), 402-424. <https://doi.org/10.30586/pek.1471262>
- Thomas, S. (1991). The impact of women on state legislative priorities. *Journal of Politics*, 53(4), 958-976. <https://doi.org/10.2307/2131862>
- Thomas, S., & Welch, S. (1991). The impact of gender on activities and priorities of state legislators. *The Western Political Quarterly*, 44(2), 445-456. <https://doi.org/10.1177/106591299104400212>
- Tranter, B. (2011). Political divisions over climate change and environmental issues in Australia. *Environmental Politics*, 20(1), 78-96. <https://doi.org/10.1080/09644016.2011.538167>
- Tremblay, M. (2007). Democracy, representation, and women: A comparative analysis. *Democratization*, 14(4), 533-553. <https://doi.org/10.1080/13510340701398261>
- Tremblay, M., & Pelletier, R. (2000). More feminists or more women? Descriptive and substantive representations of women in the 1997 Canadian federal elections. *International Political Science Review*, 21(4), 381-405. <https://doi.org/10.1177/0192512100214004>
- Tripp, A. M. (2000). *Women and politics in Uganda*. The University of Wisconsin Press.
- Tripp, A. M., & Kang, A. (2008). The global impact of quotas: On the fast track to increased female legislative representation. *Comparative Political Studies*, 41(3), 338-361. <https://doi.org/10.1177/0010414006297342>
- Volden, C., Wiseman, A. E., & Wittmer, D. E. (2018). Women's issues and their fates in the US Congress. *Political Science Research and Methods*, 6(4), 679-696. <https://doi.org/10.1017/psrm.2016.32>
- Wängnerud, L. (2009). Women in parliaments: Descriptive and substantive representation. *Annual Review of Political Science*, 12, 51-69. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.053106.123839>
- Wängnerud, L. (2000). Testing the politics of presence: Women's representation in the Swedish Riksdag. *Scandinavian Political Studies*, 23(1), 67-91. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.00031>

- Waylen, G. (2006). Constitutional engineering: What opportunities for the enhancement of gender rights?. *Third World Quarterly*, 27(7), 1209-1221. <https://doi.org/10.1080/01436590600933305>
- Waylen, G. (2017). *Gender and informal institutions*. Rowman & Littlefield.
- Weber, E.U., Blais, A.-R., & Betz, N.E. (2002). A domain specific risk-attitude scale: Measuring risk perceptions and risk behaviors. *Journal of Behavioral Decision Making*, 15, 263-269. <https://doi.org/10.1002/bdm.414>
- Weldon, S. L. (2002). Beyond bodies: Institutional sources of representation for women in democratic policymaking. *The Journal of Politics*, 64(4), 1153-1174. <https://doi.org/10.1111/1468-2508.00167>
- Wing, D. A., Benner, R. S., Petersen, R., Newcomb, R., & Scott, J. R. (2010). Differences in editorial board reviewer behavior based on gender. *Journal of Women's Health*, 19(10), 1919-1923. <https://doi.org/10.1089/jwh.2009.1904>
- Yalçın, K. (2023). Parlamento seçimlerinde zorunlu cinsiyet kotası uygulamasının temsili demokrasiye etkileri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 829-858. <https://doi.org/10.59933/tauhfd.1411616>

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Muhammed Ramazan DEMİRCİ (%50), Hüseyin BAL (%50)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Muhammed Ramazan DEMİRCİ (50%), Hüseyin BAL (50%)

A Comparative Analysis of Women's Representation in Parliaments in the Context of Democracy

Muhammed Ramazan Demirci & Hüseyin Bal

Extended Abstract

Women's political participation and representation emerge as a critical area of debate in the structural and functional development of modern democracies. Historically, the expansion and deepening of democratic processes have not always paralleled advancements in women's political rights and representation. While women have often been rhetorically placed at the center of democratization movements, they have long been deprived of political rights and excluded from the political arena due to structural and cultural barriers rooted in gender norms. This exclusion has overshadowed women's status as individuals, perpetuated their perception as second-class citizens, and systematically marginalized them from decision-making processes. Anthropological and sociological analyses emphasize the portrayal of women as fragile, emotional, and easily influenced beings while also highlighting the male dominance that shapes the public sphere. The perception that the interests of the family unit are to be represented in the public domain by men constitutes a historical and structural barrier to women's political representation.

The representation of women in legislative bodies not only enhances diversity within political decision-making mechanisms but also exposes structural deficiencies within democratic systems. The fact that women's representation rates remain significantly below ideal levels on a global scale raises critical questions regarding the principles of inclusivity and equality in democracies. This issue directly impacts the legitimacy and representational capacity of democratic systems. Women's political representation should be viewed as an indicator of the quality of democracy in the context of gender equality. However, women's representation in politics is not merely a matter of adhering to democratic norms; it is a complex phenomenon situated at the intersection of economic, cultural, and political factors.

This study aims to provide an in-depth analysis of the relationship between women's representation in parliaments and democratization processes. While examining the effects of democratic values on women's political representation, the study also analyzes how these effects interact with institutional mechanisms such as gender quotas and electoral systems. Furthermore, it explores how the factors contributing to increased women's political representation differ between countries with high and low levels of democracy and evaluates these differences from a comparative perspective.

This study is based on a comprehensive dataset covering 142 countries over the period from 2000 to 2020. The research is designed to analyze the relationship between women's representation in parliaments and democratization processes. Independent variables examined in the study include countries' levels of democracy, levels of economic development, the years women gained the right to vote and participate in national elections, government systems, electoral systems, and gender quotas. Each variable has been subjected to a detailed analysis to evaluate its effects on women's parliamentary representation.

The analytical framework of the study is structured around three distinct models to measure the impact of countries' levels of democracy on women's representation:

First Model: Examines overall trends and global relationships by encompassing all countries in the dataset.

Second Model: Focuses on 69 countries with high levels of democracy to analyze the specific effects of robust democratic values on women's representation.

Third Model: Investigates 73 countries with low levels of democracy to understand the dynamics of women's representation in contexts where democratization processes are incomplete or fragile.

These analyses were conducted using Ordinary Least Squares (OLS), Robust OLS, and Maximum Likelihood Estimation (MLE) methods. This methodological approach not only ensures that the findings are statistically significant and reliable but also provides an in-depth framework for explaining the effects of various factors on women's representation across different contexts.

This study is structured around six key hypotheses to examine the relationship between women's representation in parliaments and democratization:

H1: There is no significant relationship between a country's level of democracy and women's representation in parliament.

This hypothesis aims to analyze whether the level of democratization serves as a direct determinant of women's parliamentary representation. While democratic norms and processes are expected to support gender equality, strong empirical evidence in the existing literature suggests that democratic systems alone are insufficient to guarantee women's political representation. In this context, the hypothesis will be tested to determine whether the relationship between democracy levels and women's political representation is statistically significant.

H2: Women's representation tends to be higher under more proportional electoral systems compared to less proportional electoral formulas.

This hypothesis aims to analyze the impact of electoral systems on women's political representation. The literature strongly suggests that proportional representation systems allow for higher levels of women's representation in parliaments compared to majoritarian systems. Proportional representation systems encourage political parties to allocate more positions to women on candidate lists, positioning them as an important institutional mechanism for achieving gender equality goals.

H3: There is no significant relationship between a country's level of economic development and women's representation in parliament.

This hypothesis seeks to analyze the direct impact of economic development on women's political representation. While there is a widespread assumption that economic prosperity increases women's participation in political processes and their representation in parliaments, the existing literature indicates that this relationship is significantly shaped by cultural and social norms, resulting in a complex dynamic. In this context, the statistical significance of the relationship between economic development and women's political representation will be examined.

H4: There is a significant relationship between the duration of a country's democratic experience and women's representation in parliament.

This hypothesis aims to analyze the long-term effects of democratic experience on women's political representation. The assumption being tested is that as democratic systems institutionalize and mature over time, they create more favorable and inclusive conditions for women's political representation.

H5: Countries with parliamentary systems tend to have higher levels of women's representation in parliament.

This hypothesis seeks to examine the impact of government systems on women's political representation. The literature widely accepts that parliamentary systems offer greater opportunities for institutional mechanisms that facilitate women's representation in parliament. In systems where the government is accountable to parliament and where the relationship between the legislature and executive is more balanced, women's political representation is argued to be more effective and sustainable. In this context, the impact of government systems on women's parliamentary representation will be evaluated from a comparative perspective.

H6: Countries with legally mandated gender quotas or multiple political parties implementing quota provisions are more likely to have higher numbers of women in parliament compared to countries without quotas.

This hypothesis aims to analyze the impact of gender quotas on women's parliamentary representation. There is broad acceptance in the literature that both legally mandated gender quotas and quotas implemented through internal party regulations serve as effective and sustainable tools for increasing women's participation in political decision-making processes and their representation in parliaments.

The findings of the study reveal that there is no direct and consistent relationship between women's representation in parliaments and a country's level of democracy, economic development, or government system. However, a positive

and significant relationship between gender quotas and women's representation was observed, particularly in Model 1 and Model 3. Proportional representation systems were also found to have a notable effect on women's representation in Model 1 and Model 2. These results underscore the decisive role of institutional mechanisms in women's political representation, highlighting that democratization alone cannot guarantee gender equality.

One of the key findings of the study is the impact of electoral systems on women's representation. Countries with proportional representation systems have higher levels of women's representation in parliaments, while countries employing majoritarian systems exhibit lower levels of representation. Proportional representation systems emerge as an effective tool for advancing women's political representation. Specifically, the inclusion of more women on party candidate lists should be considered a crucial strategy for achieving gender equality.

Gender quotas stand out as one of the most effective mechanisms for increasing women's parliamentary representation. In both Model 1 and Model 3, gender quotas demonstrated a positive and significant impact on women's representation. This finding indicates that gender quotas facilitate women's access to political processes and contribute to more equitable representation in parliaments.

The study also demonstrates that economic development does not have a direct effect on women's representation. Economic growth alone is not a decisive factor in increasing women's political representation. Instead, gender equality policies, cultural norms, and politics will play a more determining role in this process.

This research makes an original and comprehensive empirical contribution to the existing literature by analyzing the interactions between women's political representation and democratization. It emphasizes that achieving gender equality requires not only democratization but also the active role of institutional mechanisms, cultural norms, and political will. Furthermore, the study offers valuable insights for policymakers seeking to ensure more effective representation of women in parliaments.